
Knelpunten en aanbevelingen inzake de aanpak van seksueel geweld

Deze knelpunten en aanbevelingen werden tot stand gebracht op basis van overleg binnen een expertengroep met onder meer actoren uit de hulpverlening, dadertherapie, politie, DNA-analyse, justitie, vrouwenorganisaties en NGO's maar ook met advocaten, provinciale coördinatoren, onderzoekers en personen uit de medische wereld. Verder werden de aanbevelingen ook besproken met de verschillende departementen van binnenlandse zaken, justitie en volksgezondheid.

A) Horizontaal beleid en coördinatie van partnerships

1. Onderzoek en beleid

HOR 1. Alle initiatieven en beleidsmaatregelen die er zullen komen ten aanzien van seksueel geweld moeten beantwoorden aan de verplichtingen van CAHVIO (Ad Hoc Committee for preventing and combating violence against women and domestic violence).

HOR 2. Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen moet zorgen voor de coördinatie van verschillende onderzoeken over seksueel geweld en de verspreiding ervan en de good practices die momenteel in België plaatsvinden om seksueel geweld te bestrijden.

HOR 3. Het IGVM moet zorgen voor de coördinatie binnen de verschillende interdepartementale werkgroepen en experten netwerken.

HOR 4. Er moet een verder onderzoek gebeuren naar het profiel van daders van seksueel geweld.

HOR 5. Het is zeer belangrijk dat er consistent cijfergegevens verzameld worden met betrekking tot het slachtofferschap van seksueel geweld.

2. Preventie

HOR 6. Er moet een sensibilisatie gebeuren van de slachtoffers om zo snel mogelijk na de feiten, aangifte te doen van het misdrijf zodat men ook de SAS op een effectieve wijze kan gebruiken. Niet enkel omwille van de sociale rechtvaardigheid maar ook omwille van de mogelijke besmetting met seksuele overdraagbare aandoeningen.

3. Fenomenen en groepen

HOR 7. Beleid ter bestrijding van seksueel geweld moet ook steeds aandacht besteden aan mensen met een handicap en andere kwetsbare groepen van mensen (mensen zonder papieren, sekswerkers...).

B) Knelpunten en aanbevelingen voor Binnenlandse zaken:

1. Handboek 'zedenmisdrijven'

Om de globale aanpak van zedenmisdrijven te verbeteren is het noodzakelijk dat er een handboek 'zedenmisdrijven' uitgewerkt wordt, welke alle stappen uitwerkt die doorlopen moeten worden door zowel politie als justitie per gerechtelijk arrondissement.. Op deze manier kan er een uniformering plaatsvinden om deze misdrijven zo goed mogelijk te kunnen aanpakken. Er bestaat een werkgroep die zich verder zal buigen over het ontwikkelen van dit handboek voor zedenmisdrijven, naar analogie met het draaiboek dat door het parket van de procureur des Konings te Antwerpen werd uitgegeven. Verschillende aspecten van het onderzoek naar zedenmisdrijven komen hierin aan bod. Het handboek zal concreet een verdere uitwerking worden van de COL 10/2005¹ betreffende de seksuele agressie set. Het is bijgevolg ook belangrijk dat er in de nieuwe omzendbrief inzake de SAS verwezen wordt naar dit handboek als 'good practice'.

BIZA 1. Eens het 'handboek zedenmisdrijven' gefinaliseerd is, zou de nieuwe omzendbrief inzake de SAS er naar moeten verwijzen opdat zowel politie als justitie een geüniformeerde aanpak van seksueel geweld verder kunnen realiseren.

2. Nationaal Veiligheidsplan

Het is belangrijk dat er bij de vernieuwing van het Nationaal Veiligheidsplan rekening gehouden wordt met de aanbevelingen die geformuleerd worden in deze knelpuntennota. Daarnaast is het belangrijk dat net zoals in het huidige nationale veiligheidsplan, seksuele misdrijven als een prioritair criminaliteitsfenomeen beschreven blijven. Toch is het belangrijk dat men dit niet enkel formuleert maar dat ook in de praktijk deze misdrijven effectief als prioritaire criminaliteitsfenomenen worden beschouwd. In het verlengde hiervan is het noodzakelijk dat men hier ook in de zonale veiligheidsplannen voldoende aandacht aan besteedt.

BIZA 2. Het is belangrijk dat men in het nieuwe Nationale Veiligheidsplan (en bijgevolg ook de nieuwe zonale veiligheidsplannen) rekening houdt met de aanbevelingen die beschreven worden in deze knelpuntennota.

BIZA 3. Seksuele misdrijven moeten prioritaire criminaliteitsfenomenen blijven in het nationale en de zonale veiligheidsplannen, zowel in de praktijk als in de theorie.

3. Opleiding

3.1. Basisopleiding

Door het Ministeriële besluit van 17 december 2008² wordt er een basisopleiding ingericht voor elke inspecteur van de politie. Hoewel elke provinciale politieschool nog steeds de mogelijkheid heeft om naar eigen wensen de opleiding verder in te vullen wordt er toch een verplichte minimuminhoud van de opleiding voorzien.

¹Omzendbrief nr. COL 10/2005 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep; Betreft: Ministeriële richtlijn betreffende de Seksuele Agressie Set.

²Ministeriële besluit van 17 december 2008 tot wijziging van het ministerieel besluit van 24 oktober 2002 houdende het algemeen studiereglement betreffende de basisopleidingen van de personeelsleden van het operationeel kader van de politiediensten.

We merken heel duidelijk dat bij misdrijven van seksueel geweld er slechts een heel beperkte basis is welke verplicht is te doceren aan toekomstige inspecteurs van de politie. De basisopleiding (stage niet inbegrepen) bestaat uit minimum 500 uren welke opgedeeld worden naar 10 modules.

De enige module waar het seksueel geweld aan bod komt is ‘module 5: de aanpak van courante fenomenen’, welke minimum 120 uren van de 500 uren uitmaakt. Deze module zelf wordt nog eens opgedeeld in 13 aparte modules, waar seksueel geweld nog maar voorkomt in de eerste twee; ‘module 5.1. Tussenkomen en vaststellingen doen n.a.v. misdrijven tegen personen’ en ‘module 5.2. Tussenkomen en vaststellingen doen n.a.v. zedendelicten’. Bij module 5.1. wordt voor een groot deel aandacht besteed aan intrafamiliaal geweld en partnergeweld, waar seksueel geweld waarschijnlijk ook wel even aan bod zal komen maar de focus blijft hier liggen op intrafamiliaal geweld. Module 5.2. leert de aspirant effectief misdaden en wanbedrijven tegen de zeden te identificeren en hoe men in dit raam tussen dient te komen of vaststellingen kan doen. Ondermeer de gevolgen van seksueel geweld worden toegelicht, de inschatting om de noodzakelijkheid om beroep te doen op de seksuele agressie set (SAS) wordt aangeleerd, er wordt ook geoefend op het onthaal van de slachtoffers, de vaststellingen, het verhoren en daarnaast wordt ook Violent Crime Linkage Analysis System (ViCLAS) toegelicht.

Toch merken we dat er in de praktijk slechts weinig aandacht besteed wordt aan een aantal inhoudelijke punten, dit merken we bijvoorbeeld heel duidelijk bij de opleiding over ‘**ViCLAS**’ wat een verplicht onderdeel is van de basisopleiding. Ook geven de meeste provinciale politiescholen aan dat de tijd die ze kregen om bepaalde thema’s te behandelen zodanig kort is, dat er niet dieper ingegaan kan worden op ViCLAS en dat de onderrichting meestal blijft bij een vermelding van het bestaan ervan en zelfs dit blijkt soms niet te gebeuren. Hoewel ViCLAS een belangrijke databank is die kan bijdragen tot de betere bestrijding van seksueel geweld is het spijtig dat de meeste politie-inspecteurs hier tijdens hun opleiding niet mee te maken krijgen. In het algemeen blijkt dat de module over seksueel geweld dikwijls slechts een heel erg beperkte rol (soms zelfs maar enkele uren) toebedeeld krijgt binnen deze grote module 5 die de aanpak van alle courante fenomenen op 120 uren moet proberen te omschrijven.

Aangezien de grote impact die misdrijven van seksueel geweld hebben op de slachtoffers is het enorm belangrijk dat dit luik over seksueel geweld heel erg versterkt wordt. Naast de strafrechtelijke en politionele kant dient ook de slachtofferzijde bij de basisopleiding meer aan bod te komen. Momenteel bestaat er vooral de nood om de zaken die momenteel inhoudelijk in het luik aanwezig zijn (SAS, ViCLAS, psychologische gevolgen dader en slachtoffer,...) te laten bestaan, maar ervoor te zorgen dat dit in elke politieschool op een voldoende uitgebreide en uniforme wijze aan bod komt.

BIZA 4. De module 5.2. over seksueel geweld moet een grotere rol (in verplichte uren aan bod komen) spelen binnen de basisopleiding tot politie-inspecteur. Elke politieschool moet een degelijke basis aanbieden waar al deze aspecten op voldoende wijze aan bod komen.

BIZA 5. Er moeten juiste lesgevers, met een goede kennis over deze seksuele gewelds fenomenen, aangetrokken worden om deze module te kunnen onderwijzen.

Er wordt door de parketten ook een gebrek aan kennis over de SAS bij de politie vastgesteld, die meestal de eerste informatie aan het slachtoffer moet verschaffen en het slachtoffer attent maakt op de zaken die achteraf de verzameling van bewijs voor de SAS kunnen vergemakkelijken. Wanneer dit niet correct gebeurt is het ook niet mogelijk om de SAS efficiënt te laten werken.

Een goede opleiding is hier van groot belang aangezien anders het risico ontstaat dat men de bomen door het bos niet meer kan zien, omdat de SAS zo veel materiaal bevat.

BIZA 6. De onthaalbediende (Colof of operationeel personeelslid) moet goed opgeleid worden over de verschillende stappen die ze moeten nemen en informatie die ze moeten geven aan de slachtoffers.

De noodzaak aan het versterken van de module seksueel geweld binnen de basisopleiding dringt zich duidelijk op uit de grote verschillen die blijken uit de wijze waarop de opvang en het verhoor momenteel gebeurt. In elke politiezone gebeurt dit op een volledige andere manier. Het is belangrijk dat er door de opleiding een soort uniformisering komt in de opvang en het verhoor bij slachtoffers (en daders) van seksueel geweld. Het handboek 'seksueel geweld' zal een goed middel zijn om deze uniformisering te realiseren.

BIZA 7. Er moet een uniformisering gebeuren in opvang en verhoor binnen de verschillende politiediensten en -zones.

3.2. Voortgezette opleidingen

Het politiepersoneel kan na de basisopleiding, voortgezette opleidingen volgen. Hoewel er verschillende voortgezette opleidingen georganiseerd worden over intrafamiliaal geweld (waar waarschijnlijk ook een stukje over seksueel geweld in aanwezig zal zijn) zien we dat er slechts twee voortgezette opleidingen bestaan over seksueel geweld.

In de Oost-Vlaamse politieacademie (OPAC) wordt momenteel de opleiding 'Eerste onderzoek bij volwassen slachtoffers van zedendelicten' georganiseerd, waar men gedurende 40 uren dieper ingaat op een aantal zaken bij het omgaan met seksuele geweldsmisdrijven. De Minister van Binnenlandse zaken heeft deze opleiding ondertussen veralgemeend aangeboden naar de Nederlandstalige en Franstalige scholen en korpsen toe. Dit kan als een eerste stap in de juiste richting beschouwd worden, maar het is noodzakelijk dat er een voortgezette opleiding over seksueel geweld in alle provinciale politiescholen effectief georganiseerd wordt en deze niet slechts aangeboden wordt. Hierbij kan men uitgaan van de good practice - opleiding binnen de OPAC, toch is het nodig om naar analogie met het 'handboek seksueel geweld' deze opleiding eerst aan een evaluatie te onderwerpen.

BIZA 8. Er moet een evaluatie gebeuren van de huidige opleiding 'eerste onderzoek bij volwassenen slachtoffers van zedendelicten' (OPAC) om deze achteraf te veralgemenen tot een voortgezette opleiding 'seksueel geweld' binnen alle politiescholen.

Wat betreft opleidingen in verband met het verhoor worden er momenteel enkel voortgezette opleidingen georganiseerd met betrekking tot het (audiovisueel) **verhoor van minderjarige slachtoffers** van seksueel geweld. Er bestaat geen voortgezette opleiding die specifiek ingaat op het verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Toch is dit erg belangrijk omdat zij dikwijls ook aan zware psychologische gevolgen kunnen lijden, die een invloed uitoefenen op het geheugen. Het is hierbij heel erg belangrijk dat er niet enkel aandacht besteed wordt aan het verhoor van de daders maar ook van de slachtoffers. Er dient hierbij ook bijzondere aandacht besteed te worden aan het '*cognitief verhoor*' wat een techniek is die de personen helpen de in hun geheugen opgeslagen informatie beter terug naar boven te halen.

Momenteel wordt er in de Nationale researcheschool zowel in de opleiding voor het basiskader, de opleiding voor het midden- en officierenkader als in de functionele gerechtelijke opleiding een module inzake het cognitief verhoor gegeven. Deze module wordt echter beperkt tot maximaal twee uur en is erg afhankelijk van de lesgevers en de beschikbare tijd.

Een meer uitgebreide opleiding, specifiek gericht naar meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld, dringt zich dan ook op waarbij niet enkel de aandacht gaat naar de verhoortechnieken maar ook de werking van het geheugen en alle achterliggende factoren en informatie. Na de evaluatie van de opleiding 'eerste onderzoek bij volwassen slachtoffers van zedendelicten' (aan de OPAC) is het belangrijk om een analyse te doen naar welke elementen nog ontbreken om tot een volwaardige opleiding 'opvang en verhoor van slachtoffers seksueel geweld' te kunnen komen.

BIZA 9. Na de evaluatie gevraagd in BIZA 8, is het belangrijk om de bestaande opleiding aan te vullen tot een volledige voortgezette opleiding 'opvang en verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld' die in alle politiescholen gedoceerd zou moeten worden.

4. Opvang en verhoor

4.1. Opvang

Bij de SAS kan men in bijlage steeds de gidsen voor politiediensten en slachtoffers terugvinden. De eerste die gericht is aan de politie, wilt ervoor zorgen dat de SAS op een goede manier gebruikt wordt en de procedures die gevolgd moeten worden. De andere, voor de slachtoffers, legt in het algemeen uit welke stappen er ondernomen zullen worden. Uit de evaluatie van de Dienst Strafrechtelijk Beleid blijkt dat er een grote nood aan actualisatie van deze gidsen noodzakelijk is. Vaak vindt men het document te lang en maakt men er bijgevolg geen gebruik van. Er lijken soms ook tegenstrijdigheden te bestaan tussen de inhoud van de COL en de gidsen zelf (vb. omschrijving procedure labo-griffie).

BIZA 10. Er moet een actualisering gebeuren van de gidsen voor politiediensten en slachtoffers van de SAS.

De personen die de eerste opvang verzorgen, weten niet altijd voldoende op welke specifieke wijze men een slachtoffer van seksueel geweld moet opvangen. Bij deze slachtoffers moet men ook rekening houden met de internationale verplichting die zullen voortvloeien uit artikel 22 van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers³ om tijdig tot een individuele beoordeling van slachtoffers te komen om specifieke beschermingsbehoeften te bepalen. We benadrukken het belang van een snelle omzetting van deze Richtlijn naar nationale wetgeving.

Voor de eerste opvang is het nuttig om een korte checklist te ontwikkelen zodat de eerste belangrijke informatie kan verzameld worden om het onderzoek verder te zetten en er gegarandeerd kan worden dat de nodige mededelingen werden gedaan aan het slachtoffer. Ook voor het gebruik van deze korte checklist voor de eerste opvang is een korte opleiding wenselijk teneinde op een correcte wijze met de checklist om te kunnen gaan.

³Richtlijn 2012/29/EU van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ

Momenteel bestaat er de MEMO seksueel geweld⁴ die verspreid werd door Minister van binnenlandse zaken, Joëlle Milquet, waar in omschreven wordt op welke manier er moet omgegaan worden met slachtoffers van seksueel geweld. Toch zou het ideaal zijn moest deze MEMO verder aangevuld worden met de nodige informatie die men moet meedelen aan de slachtoffers van seksueel geweld.

BIZA 11. Er moet een korte checklist ontwikkeld worden, in de geest van de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 22 van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers, om het verdere onderzoek te faciliteren en te verzekeren dat de slachtoffers de nodige informatie kregen. De MEMO seksueel geweld kan als een basis dienen, maar zou verder aangevuld moeten worden naar de specifieke informatienoden van slachtoffers van seksueel geweld.

4.2. Audiovisueel verhoor

Hoewel het tot voor de wet van 30 november 2011⁵ slechts een mogelijkheid was voor de procureur des Konings of de onderzoeksrechter om een audiovisuele opname van het verhoor bij minderjarige slachtoffers (of getuigen) van seksueel geweld te vragen, verplicht het artikel 4 van deze wet de audiovisuele opnames van de verhoren bij minderjarigen en getuigen behalve wanneer de procureur des Konings of de onderzoeksrechter bij een met redenen omklede beslissing anders oordeelt rekening houdend met de omstandigheden eigen aan de zaak en in het belang van de minderjarige.

We zien dat verschillende maatregelen die genomen werden ten opzichte van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld amper van toepassing zijn bij meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Artikel 112ter van het wetboek van strafvordering geeft de procureur des Konings of de onderzoeksrechter het recht om een audiovisueel verhoor te bevelen. De persoon die op deze manier verhoord wordt, dient zijn toestemming niet te geven aangezien enkel een kennisgeving vereist is. We merken dat er om verschillende praktische redenen vaak niet geopteerd wordt om bij volwassen slachtoffers te werken met audiovisuele verhoren, toch **raadt de ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001⁶ in 1.4. aan om de audiovisuele opname van het verhoor te vragen bij bijzonder kwetsbare of ernstig getraumatiseerde meerderjarige slachtoffers (of getuigen)**. Slachtoffers van verkrachting vallen automatisch onder deze categorie, wegens de zwaarwichtige gevolgen die een seksueel geweldsdelict met zich meebrengt. Uit verschillende studies van het psychotraumacentrum van het Universitair Medisch Centrum van Utrecht en andere, merken we dat de gevolgen die zulk misdrijf met zich meebrengt vaak erg traumatisch zijn en zich voordoen op zowel psychologisch als neurobiologisch gebied. Dit kan ook vergeleken worden met gevolgen verbonden aan het post traumatische stressyndroom.

Het belangrijkste voordeel van een videoverhoor is dat, gezien de verhoorder de verklaring niet moet acteren op het moment van het verhoor, veel exclusiever geluisterd kan worden naar het slachtoffer en hij of zij optimaal de mogelijkheid krijgt om zijn of haar verhaal te doen. Daarnaast betekent dit ook voor ViCLAS een meerwaarde zoals bijvoorbeeld de letterlijke bewoording die de dader gehanteerd heeft, die in een proces verbaal daarentegen vaak in de bewoording van de opsteller geacteerd worden.

⁴ Memo seksueel geweld – Ter attentie van het personeel van het eerste onthaal

⁵ Wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft.

⁶ Ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001 over de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven.

De opname van het videoverhoor kan achteraf ook door deskundigen geanalyseerd worden en er kan een face-to-face confrontatie tussen slachtoffer en dader vermeden worden indien dit zich opdringt in het onderzoek. Dit verhoor dient te gebeuren door politie-inspecteurs die de voortgezette opleiding omschreven in BIZA 8 ‘opvang en verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld’ hebben gevolgd.

BIZA 12. Het is belangrijk dat er wel degelijk gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid om een audiovisueel verhoor af te nemen van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld die bijzonder kwetsbaar of ernstig getraumatiseerd zijn en die dit wensen. Het verhoor dient te gebeuren door politie-inspecteurs die de voortgezette opleiding seksueel geweld gevolgd hebben .

BIZA 13. Het is belangrijk dat de Ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001 geëvalueerd wordt en dat op basis van deze evaluatie de noden van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld ook meegenomen worden in de aanpassing van de omzendbrief.

4.3. Checklist verhoor

Voor het verhoren van slachtoffers van seksueel geweld zal een checklist ook nuttig zijn op voorwaarde dat ze effectief als checklist gehanteerd wordt en niet als vragenlijst. Natuurlijk is het uiterst belangrijk om rekening te houden met de bestaande verhoortechnieken en het vrije verhaal van het slachtoffers te laten primeren. De checklist kan geen doel op zich worden maar moet een middel blijven om de informatieverzameling te maximaliseren. Hierbij willen we nogmaals herhalen dat een gespecialiseerde opleiding belangrijk is bij het verhoren van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld. De ViCLAS⁷-vragenlijst is een goed vertrekpunt voor een checklist voor het verhoor van slachtoffers van seksueel geweld. Het gaat hier voornamelijk om gedragswetenschappelijke informatie met de bedoeling na te gaan of er linken bestaan met andere dossiers. Er dient bijgevolg geëvalueerd te worden of alle voor het onderzoek relevante informatie in deze vragenlijst werd weerhouden en anderzijds ook of deze lijst niet te uitgebreid is om als checklist te hanteren.

BIZA 14. Er moet een volledige checklist ontwikkeld worden, welke gebruikt kan worden als leidraad om een verhoor van slachtoffers van seksueel geweld richting te geven. Men kan vertrekken vanuit de ViCLAS-vragenlijst na een behoefte-evaluatie i.v.m. het verhoor.

ViCLAS, een expertendatabank ter ondersteuning van het gerechtelijk onderzoek die toelaat linken te leggen tussen geweldsdelicten waarvan de vermoedelijke motivatie seksueel of gewelddadig van aard is, teneinde een dader te identificeren of de onderzoeksinspanning te oriënteren. Het is een databank om bepaalde daders te kunnen ontmaskeren die anders niet aan het licht zouden kunnen komen. Het is zeer belangrijk dat deze databank behouden blijft en er op een steeds meer systematische wijze input geleverd wordt zodat deze op termijn nog efficiënter kan worden dan nu. Momenteel bestaat er een ontwerp van omzendbrief betreffende deze expertendatabank, COL ViCLAS. Het is belangrijk dat hier verder aan gewerkt wordt.

⁷Violent Crime Linkage System (ViCLAS) is een expertisedatabank die ter beschikking staat van politieagenten die rond seksuele en gewelddadige misdrijven werken. Met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst kunnen verbanden worden gelegd tussen verschillende feiten.

BIZA 15. Er moeten middelen (budget en personeel) vrijkomen om de continuïteit van ViCLAS, in de informatiedoorstroom en de effectiviteit van de strijd tegen seksueel geweld, te kunnen blijven garanderen.

BIZA 16. Het is belangrijk dat er verder gewerkt wordt aan de COL inzake het gebruik van ViCLAS.

4.4. Accommodatie en personeel

Om videoverhoren van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld uit te kunnen voeren, moet dit in speciaal daartoe uitgeruste locaties plaatsvinden. Deze vereisen een hoge kwaliteit van de apparatuur, geluidsisolatie en locatie van het lokaal. In eerste instantie zien we dat er gebruik zou kunnen gemaakt worden van de verhoorlokalen die reeds voor respectievelijke minderjarige slachtoffers en meerderjarige verdachten werden in plaats gesteld.

BIZA 17. Het is belangrijk te onderzoeken of de bestaande locaties (bij minderjarige slachtoffers en meerderjarige verdachten) voldoende blijken te zijn om ook videoverhoren uit te voeren bij meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld.

Het zou ideaal zijn om een expertisenetwerk en permanentiesysteem op te richten voor het verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Dit is belangrijk om te garanderen dat de slachtoffers op een correcte manier verhoord worden alsook dat een optimalisatie van de informatiewinning voor het verder onderzoek bekomen wordt. Dit netwerk en permanentiesysteem laat ook toe dat de leden ervan op regelmatige basis een dergelijk verhoor uitvoeren en op termijn ook de nodige ervaring opdoen en de kennis en vaardigheden die men in de gespecialiseerde opleiding heeft opgedaan niet verloren laat gaan.

BIZA 18. Er moet op termijn een expertisenetwerk en permanentiesysteem opgericht worden voor het verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld, wat bestaat uit politiemensen die de voortgezette opleiding gevolgd hebben.

Uit ervaring (met dat van minderjarige slachtoffers) weten we dat het verschillende jaren kan duren om zo een expertisenetwerk en permanentiedienst voor het verhoor van meerderjarige slachtoffers te realiseren en te optimaliseren. **Als tijdelijke oplossing** zou het goed zijn om de videoverhoren van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld te laten uitvoeren door de leden van het netwerk van verhoorders van minderjarigen (TAM). De basis van de aangeleerde TAM-techniek, is immers eveneens toepasbaar en nuttig bij het verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Zij hebben reeds een zeer goede opleiding genoten, waar op kan verder gebouwd worden. Deze opleiding zou moeten uitgebreid worden met enkele specifieke verhoortechnieken voor meerderjarige slachtoffers (cfr. het cognitief verhoor bij de voortgezette opleidingen).

Het grote voordeel bij het inschakelen van dit netwerk van verhoorders is dat het netwerk al in plaats is gesteld en dit bijgevolg ideaal is als tussenoplossing tot het expertisenetwerk en permanentiesysteem voor het videoverhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld effectief opgericht is. Het is belangrijk om na te gaan of de extra belasting van dit bestaande netwerk mogelijk is, anders is het noodzakelijk dat er tijdelijk extra middelen vrijgemaakt worden zodat ze deze taak op zich kunnen nemen.

BIZA 19. Als tijdelijke en korte termijnoplossing, tot wanneer het voorgaande expertisenetwerk en permanentiesysteem opgericht is, moet men extra middelen vrijmaken zodat de leden van het netwerk TAM de taak van het audiovisuele verhoren van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld op zich kunnen nemen.

4.5. Verjaring

Dikwijls merkt men dat het klacht indienen bij de politie een essentiële voorwaarde is om het emotionele verwerkingsproces van de feiten te kunnen opstarten. Zelfs indien feiten reeds verjaard zijn, is het dus belangrijk dat men nog steeds bij de politie terecht kan om klacht in te dienen en zijn/haar verhaal te doen. Het is belangrijk dat de eerstelijns politie gesensibiliseerd wordt om op een juiste manier te reageren zodat slachtoffers nooit weerhouden worden om naar de politie te stappen omdat het misdrijf verjaard is. Het proces-verbaal dat opgemaakt wordt kan tevens belangrijke gegevens bevatten voor de ViCLAS databank.

BIZA 20. Er dient een bewustmaking te gebeuren bij de politie zodat men toch met alle ernst een PV zal opmaken, zelfs al zijn de feiten reeds verjaard.

5. Na verhoor

Om de secundaire victimisatie tegen te gaan is het voor slachtoffers dikwijls belangrijk dat het voor de buitenwereld niet duidelijk is dat men slachtoffer werd. Wanneer de politie het slachtoffer naar het ziekenhuis voert, zou het daarom goed zijn moesten deze agenten in burger zijn in plaats van in hun politie-uniform. Dit moet ook opgenomen worden in de nieuwe omzendbrief inzake de SAS

BIZA 21. Er moet een aanvulling gebeuren in de nieuwe omzendbrief inzake de SAS dat indien mogelijk, de slachtoffers van seksueel geweld door politieagenten in burger naar het ziekenhuis begeleid moeten worden.

BIZA 22. Er is een nood aan een betere begeleiding van slachtoffers van seksueel geweld na het verhoor. Het slachtoffer moet beter geïnformeerd worden met betrekking tot hoe de procedure zal verlopen.

6. Aanbevelingen

BIZA 1. Eens het ‘handboek zedenmisdrijven’ gefinaliseerd is, zou de nieuwe omzendbrief inzake de SAS er naar moeten verwijzen opdat zowel politie als justitie een geüniformeerde aanpak van seksueel geweld verder kunnen realiseren.

BIZA 2. Het is belangrijk dat men in het nieuwe Nationale Veiligheidsplan (en bijgevolg ook de nieuwe zonale veiligheidsplannen) rekening houdt met de aanbevelingen die beschreven worden in deze knelpuntennota.

BIZA 3. Seksuele misdrijven moeten prioritaire criminaliteitsfenomenen blijven in het nationale en de zonale veiligheidsplannen, zowel in de praktijk als in de theorie.

BIZA 4. De module 5.2. over seksueel geweld moet een grotere rol (in verplichte uren aan bod komen) spelen binnen de basisopleiding tot politie-inspecteur. Elke politieschool moet een degelijke basis aanbieden waar al deze aspecten op voldoende wijze aan bod komen.

BIZA 5. Er moeten juiste lesgevers, met een goede kennis over deze seksuele geweldsfenomenen, aangetrokken worden om deze module te kunnen onderwijzen.

BIZA 6. De onthaalbediende (Calog of operationeel personeelslid) moet goed opgeleid worden over de verschillende stappen die ze moeten nemen en informatie die ze moeten geven aan de slachtoffers.

BIZA 7. Er moet een uniformisering gebeuren in opvang en verhoor binnen de verschillende politiediensten en –zones.

BIZA 8. Er moet een evaluatie gebeuren van de huidige opleiding ‘eerste onderzoek bij volwassenen slachtoffers van zedendelicten’ (OPAC) om deze achteraf te veralgemenen tot een voortgezette opleiding ‘seksueel geweld’ binnen alle politiescholen.

BIZA 9. Na de evaluatie gevraagd in BIZA 8, is het belangrijk om de bestaande opleiding aan te vullen tot een volledige voortgezette opleiding ‘opvang en verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld’ die in alle politiescholen gedoceerd zou moeten worden.

BIZA 10. Er moet een actualisering gebeuren van de gidsen voor politiediensten en slachtoffers van de SAS.

BIZA 11. Er moet een korte checklist ontwikkeld worden, in de geest van de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 22 van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers, om het verdere onderzoek te faciliteren en te verzekeren dat de slachtoffers de nodige informatie kregen. De MEMO seksueel geweld kan als een basis dienen, maar zou verder aangevuld moeten worden naar de specifieke informatienoden van slachtoffers van seksueel geweld.

BIZA 12. Het is belangrijk dat er wel degelijk gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid om een audiovisueel verhoor af te nemen van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld die bijzonder kwetsbaar of ernstig getraumatiseerd zijn en die dit wensen. Het verhoor dient te gebeuren door politie-inspecteurs die de voortgezette opleiding seksueel geweld gevolgd hebben .

BIZA 13. Het is belangrijk dat de Ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001 geëvalueerd wordt en dat op basis van deze evaluatie de noden van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld ook meegenomen worden in de aanpassing van de omzendbrief.

BIZA 14. Er moet een volledige checklist ontwikkeld worden, welke gebruikt kan worden als leidraad om een verhoor van slachtoffers van seksueel geweld richting te geven. Men kan vertrekken vanuit de ViCLAS-vragenlijst na een behoefte-evaluatie i.v.m. het verhoor.

BIZA 15. Er moeten middelen (budget en personeel) vrijkomen om de continuïteit van ViCLAS, in de informatiedoorstroom en de effectiviteit van de strijd tegen seksueel geweld, te kunnen blijven garanderen.

BIZA 16. Het is belangrijk dat er verder gewerkt wordt aan de COL inzake het gebruik van ViCLAS.

BIZA 17. Het is belangrijk te onderzoeken of de bestaande locaties (bij minderjarige slachtoffers en meerderjarige verdachten) voldoende blijken te zijn om ook videoverhoren uit te voeren bij meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld.

BIZA 18. Er moet op termijn een expertisenetwerk en permanentiesysteem opgericht worden voor het verhoor van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld, wat bestaat uit politiemensen die de voortgezette opleiding gevolgd hebben.

BIZA 19. **Als tijdelijke en korte termijnoplossing**, tot wanneer het voorgaande expertisenetwerk en permanentiesysteem opgericht is, moet men extra middelen vrijmaken zodat de leden van het netwerk TAM de taak van het audiovisuele verhoren van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld op zich kunnen nemen.

BIZA 20. Er dient een bewustmaking te gebeuren bij de politie zodat men toch met alle ernst een PV zal opmaken, zelfs al zijn de feiten reeds verjaard.

BIZA 21. Er moet een aanvulling gebeuren in de nieuwe omzendbrief inzake de SAS dat indien mogelijk, de slachtoffers van seksueel geweld door politieagenten in burger naar het ziekenhuis begeleid moeten worden.

BIZA 22. Er is een nood aan een betere begeleiding van slachtoffers van seksueel geweld na het verhoor. Het slachtoffer moet beter geïnformeerd worden met betrekking tot hoe de procedure zal verlopen.

C) Knelpunten en aanbevelingen voor Justitie:

1. Handboek ‘zedenmisdriven’

Cfr. B) Knelpunten en aanbevelingen voor Binnenlandse zaken , BIZA 1.

JUST 1. Eens het ‘handboek zedenmisdriven’ gefinaliseerd is, zou de nieuwe omzendbrief inzake de SAS er naar moeten verwijzen opdat zowel politie als justitie een geüniformeerde aanpak van seksueel geweld verder kunnen realiseren.

2. Seponeringsbeleid

Gemiddeld worden er jaarlijks ongeveer 3000 verkrachtingen officieel geregistreerd. De veroordelingscijfers liggen een stuk lager en schommelen tussen 400 en 500 per jaar. De redenen voor de seponering is dikwijls een gebrek aan bewijs. Het is dus uiterst belangrijk, als men tot een hoger veroordelingscijfer wilt komen, dat de opsporings- en verhoortechnieken verbeterd worden. Om secundaire victimisatie te voorkomen is het belangrijk dat magistraten hun seponering in geval van misdrijven van seksueel geweld motiveren, op deze manier worden ook de slachtoffers op de hoogte gebracht van de redenen waarom hun zaak geseponerd werd. Er bestaat reeds een verplichting, maar uit de praktijk blijkt dat deze beter toegepast moet worden.

JUST 2. Het is belangrijk dat magistraten duidelijk motiveren aan de slachtoffers waarom hun zaak geseponerd wordt.

3. Opleiding

JUST 3. Bij de opleidingen van het Instituut Gerechtelijke Opleiding (IGO) moet men meer opleidingen voor zittende en staande magistraten voorzien met betrekking tot het seksueel geweld en het gebruik van de SAS, met bijzondere aandacht voor onderzoeksrechters.

Het kiezen als jonge arts om de opleiding forensische geneeskunde bij te studeren wordt steeds minder aantrekkelijk gemaakt omwille van twee grote problemen. Vooreerst zijn er veel te weinig wetsgeneesheren in België waardoor de artsen automatisch voortdurend ingeschakeld worden in wachtsystemen. Daarnaast worden ze ook redelijk weinig betaald en laat deze betaling vaak op zich wachten. Al deze factoren zorgen voor een afschrikkend effect bij jonge artsen, die hierdoor vaak een andere specialisatie verkiezen.

JUST 4. Het is belangrijk dat justitie verder blijft inzetten op het verhogen van de aantrekkelijkheid van de opleidingen gerechtelijke geneeskunde en zorgt voor een betere verloning van wetsdokers.

4. Opvang slachtoffers

Bij de opvang van slachtoffers van seksueel geweld moet men rekening houden met de internationale verplichting die zullen voortvloeien uit artikel 22 van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers⁸

⁸Richtlijn 2012/29/EU van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ

om tijdig tot een individuele beoordeling van slachtoffers te komen om specifieke beschermingsbehoeften te bepalen. We benadrukken het belang van een snelle omzetting van deze Richtlijn naar nationale wetgeving.

JUST 5. Het is belangrijk dat er een snelle omzetting gebeurt van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers naar nationale wetgeving.

5. Audiovisueel verhoor

Net zoals besproken in punt 4.2. bij de aanbevelingen voor Binnenlandse Zaken is het belangrijk om de mogelijkheid die gecreëerd wordt, om audiovisuele verhoren uit te voeren bij meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld, door de ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001, onder de aandacht van de magistraten te brengen. Ook magistraten moeten op de hoogte zijn van de (mogelijke) gevolgen bij slachtoffers van seksueel geweld zodat ze op een objectievere manier kunnen oordelen of het noodzakelijk zou zijn om een audiovisueel verhoor te laten afnemen. Door een goede sensibilisering en opleiding van de magistraten kan men deze mogelijkheid opnieuw onder de aandacht brengen.

JUST 6. Het is belangrijk dat er een grootschalige sensibilisering gebeurt bij de magistraten om het bestaan van de mogelijkheid tot het audiovisuele opnames van verhoren bij meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld meer kenbaarheid te geven.

Een audiovisuele opname van alle verhoren van meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld is niet haalbaar. In de Ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001 worden de selectiecriteria; 'kwetsbaar of ernstig getraumatiseerd' gebruikt. Het is de magistraat die de kwetsbaarheid of de ernst van het trauma moet beoordelen en uit de praktijk blijkt dat er amper gebruik gemaakt wordt van deze mogelijkheid. Het is noodzakelijk dat deze voorwaarden door verhoorspecialisten concreet worden uitgewerkt, zodat het voor de magistraat duidelijker is in welke gevallen het audiovisueel verhoor belangrijk is. We merken ook dat het niet noodzakelijk is dat dit videoverhoor integraal wordt uitgeschreven, maar het voornamelijk belangrijk is om enkele relevante passages letterlijk uit te typen.

JUST 7. Er moeten meer concrete richtlijnen opgesteld worden zodat de magistraat weet wanneer het audiovisueel verhoor van meerderjarige slachtoffers belangrijk zou zijn.

6. Seksuele agressie set (SAS)

JUST 8. De Dienst Strafrechtelijk Beleid (DSB) heeft een evaluatie uitgevoerd van de COL 10/2005 inzake de Set Seksuele Agressie. Bij de herschrijving van de omzendbrief inzake de SAS moet er rekening worden gehouden met de aanbevelingen die voortvloeien uit dit eindrapport (zie bijlage).

Toch dient men in de toekomst bij het uitvoeren van dit soort evaluaties ook de opvatting van de slachtoffers van seksueel geweld in beschouwing te nemen en zou het goed zijn om ook hen aan het woord te laten.

JUST 9. Bij toekomstige evaluaties is het belangrijk dat wordt gestreefd naar de inbreng van de ervaringen van de slachtoffers zelf opdat de slachtofferdimensie meer in beeld zou kunnen worden gebracht.

Om te voorkomen dat bepaalde onderzoeken voor niets gebeuren, is het ook belangrijk dat labo's voor het uitvoeren van de onderzoeken een vordering van de rechter ontvangt. Er zou een modelvordering (bijvoorbeeld zoals in Brussel) toegevoegd moeten worden aan de nieuwe omzendbrief inzake de SAS waarbij men met een checklist dit pragmatische probleem kan oplossen.

JUST 10. Er moet een modelvordering samen met een checklist over de SAS toegevoegd worden aan de nieuwe omzendbrief inzake de SAS (cfr. aanbeveling evaluatie DSB).

De omzendbrief inzake de SAS voorziet de mogelijkheid om samenwerkingsprotocollen af te sluiten tussen de procureur des Konings en de ziekenhuizen die bereid zijn bij hoogdringendheid, op vordering van de gerechtelijke overheid, slachtoffers van seksuele agressie te ontvangen. Deze protocollen zorgen ervoor dat het ziekenhuis zich engageert om de gerechtelijke overheden permanent te laten beschikken over de verschillende benodigdheden om een SAS uit te voeren en erop toe te zien dat de gevorderde arts de procedure voor het gebruik van de SAS respecteert. Het is belangrijk dat de procureurs gesensibiliseerd worden om deze samenwerkingsprotocollen af te sluiten. Op deze manier kan men een betere praktijk ontwikkelen door een goede samenwerking met de ziekenhuizen uit te bouwen.

JUST 11. Het parket moeten verder worden gesensibiliseerd en gestimuleerd om meer samenwerkingsprotocollen af te sluiten met ziekenhuizen die bereid zijn om slachtoffers van seksuele agressie te ontvangen, om aldus een beter gebruik van de SAS te kunnen garanderen (cfr. aanbeveling evaluatie DSB).

JUST 12. Deze mogelijkheid moet op een meer dwingende manier omschreven worden in de nieuwe omzendbrief inzake de SAS (cfr. aanbeveling evaluatie DSB).

In het Universitair ziekenhuis van Gent bestaat er ook een praktijk van het gebruiken van een pseudo-SAS. Wanneer het slachtoffer nog geen klacht wilt indienen, kan men mits de toestemming van het slachtoffer wel een stalenonderzoek uitvoeren. De stalen worden een jaar lang bijgehouden en achteraf vernietigd. Indien het slachtoffer achteraf wel klacht indient, kan men deze overhandigen aan de politie. Het is wel belangrijk om te onderzoeken welke bewijswaarde deze pseudo-SAS heeft in een gerechtelijk onderzoek. Indien deze onbestaande is, kan men op deze manier de slachtoffers valse hoop geven.

JUST 13. Het is belangrijk om te onderzoeken wat de bewijswaarde is van de pseudo-SAS bij slachtoffers van seksueel geweld die nog niet onmiddellijk klacht willen indienen.

Sinds de nieuwe wet van 30 november 2011⁹ moeten de procureur des Konings en de onderzoeksrechter voortaan, indien hij beslist om een staal niet te analyseren, de slachtoffers informeren over de motieven die tot deze beslissing hebben geleid. Op deze manier zullen de procureurs minder snel geneigd zijn om een staal niet te laten analyseren. Toch merken we dat ook deze verplichting amper wordt nagekomen wegens een gebrek aan kennis erover.

JUST 14. Er moet een sensibilisering gebeuren om de verplichting tot motivatie, bij niet analyse van de stalen, opnieuw onder de aandacht te brengen bij de gerechtelijke actoren.

⁹Wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft

Er moet een uitbreiding gebeuren van het aantal wetsdokters aangezien er momenteel ongeveer 20 bestaan in België, die op voortdurende basis wachtdiensten moeten uitvoeren en daarnaast ook nog eens onderbetaald zijn. Het bestaan van deze wetsdokters is van cruciaal belang om een goed onderzoek te kunnen uitvoeren.

JUST 15. Er moet een uitbreiding gebeuren van het aantal wetsdokters in België die gesensibiliseerd zijn in het onderwerp “seksueel geweld”.

7. DNA-analyse

Aangezien het nog steeds erg duur is om de DNA-analyses te laten uitvoeren is het van groot belang dat de magistraat juist kan oordelen over welke analyses noodzakelijk zijn in het onderzoek. Onder meer correct forensisch advies is belangrijk om enkel de analyses uit te voeren die noodzakelijk zijn.

JUST 16. Er is forensisch advies nodig om de magistraat te helpen om te bepalen welke analyses noodzakelijk zijn om te laten uitvoeren.

Uit de praktijk bleek dat de oude DNA-procedure in strafzaken zeer log, tijdrovend en ingewikkeld was. Sinds de invoering van de wet van 7 november 2011¹⁰ is er meer duidelijkheid en transparantie bij de aanvraag van DNA-analyses, de rapportage en de vergelijking van DNA-profielen.

De procureur des Konings kan voortaan zonder dwang een staalafname bevelen van iedereen die 16 jaar is en tegen wie aanwijzingen van schuld bestaan, mits schriftelijke toestemming (nieuw art. 44quinquies Sv.). Dit artikel zal het ook mogelijk maken om een DNA-profiel van een verdachte op te stellen zelfs zonder dat er een spoor van menselijk celmateriaal op de plaats van het misdrijf is aangetroffen. Bovendien staat de nieuwe wet toe dat het DNA van de verdachte éénmalig vergeleken wordt met de DNA-profielen opgeslagen in de databanken “Criminalistiek” en “Veroordeelden”. Deze mogelijkheid is zeker bij het bestrijden van seksueel geweld een goed idee aangezien men hier dikwijls te maken krijgt met serieplegers, waardoor de kans bestaande is dat de vergelijking met de databank ook andere zaken op kan lossen.

In de toekomst komt er een nationale cel onder leiding van een parketmagistraat die het zenuwcentrum wordt voor de toekenning van een uniek DNA-codenummer, die toelaat de link te leggen met de identiteit van een verdachte of veroordeelde. De databank “veroordeelden” zal ook heel wat meer gegevens bevatten, ook de veroordeelden tot een poging tot deze misdrijven zullen erin opgenomen worden.

De nieuwe DNA-wet is op heden nog niet in werking gesteld. Het uitvoeringsbesluit van de nieuwe DNA-wet van 17 juli 2013 is gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 12 augustus 2013. Dit Koninklijk Besluit stelt de inwerkingtreding van de nieuwe wet én het Koninklijk Besluit op **1 januari 2014**. Op heden wordt binnen het College van procureurs-generaal gewerkt aan een nieuwe omzendbrief DNA die de aandacht wil vestigen op de inwerkingtreding van de nieuwe regelgeving, die een grondige wijziging van het DNA-onderzoek in strafzaken met zich meebrengt. Daarnaast wil de omzendbrief een helpend instrument zijn bij de interpretatie van de regelgeving en het gebruik ervan in de praktijk.

¹⁰Wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA onderzoeken in strafzaken

JUST 17. De overige uitvoeringsbesluiten¹¹ voor de nieuwe DNA-wet van 7 november 2011 moeten zo snel mogelijk in werking treden zodat men de databank kan oprichten¹².

De DNA-stalen van de verdachten mogen éénmalig door deze databank gehaald worden, om te vergelijken met bestaande DNA-profielen. Het is nog steeds mogelijk dat er andere resultaten uit de databank komen.

JUST 18. Het is belangrijk om de DNA-stalen altijd in de databank te verwerken omdat men de staal met lopende of vroegere zaken kan linken¹³.

Een specifiek probleem bestaat wanneer de dader besmet is met het HIV-virus. Het is noodzakelijk dat de wetgeving een belangenafweging durft te maken tussen het recht op privacy van de verdachte en de rechten van het slachtoffer wanneer het gaat over de mogelijkheid om de verdachte verplicht op HIV te testen om zo het slachtoffer eventueel te vrijwaren van de ingrijpende preventieve behandeling. Reeds in een aantal andere landen (vb. Nederland, Canada, VS...) bestaat er een consensus dat men hierbij kiest voor de rechten van het slachtoffer en men bij gevallen van seksueel misbruik een HIV-test kan laten verplichten bij de (vermoedelijke) dader. Ook hier in België is het belangrijk dat men een onderzoek uitvoert naar de mogelijkheid om een wetwijziging in te voeren zodat het mogelijk wordt om een (vermoedelijke) dader te verplichten om een HIV-test te laten ondergaan. Ook Minister van Justitie Turtelboom heeft zich bereid verklaard om constructief mee te werken aan het onderzoeken van deze mogelijkheid.

JUST 19. Het is belangrijk dat er een onderzoek uitgevoerd wordt naar de mogelijkheid om een wijziging uit te voeren in de DNA-wetgeving om verdachten en daders van seksueel geweld te kunnen verplichten een DNA-test te ondergaan en zo te voorkomen dat slachtoffers een intensieve preventieve HIV-behandeling zouden moeten ondergaan.

8. Gerechtskosten

Momenteel bestaat er een verwarring bij het toerekenen van de gerechtskosten bij burgerlijke partijstelling. Onder deze gerechtskosten kunnen onder meer de medische kosten, de analysekosten van de SAS en nog andere kosten vallen. Hoewel er onder slachtoffers dikwijls een idee bestaat dat deze gerechtskosten niet door hen zullen betaald moeten worden, blijkt dit niet steeds het geval te zijn. In België zijn er twee rechtsgronden die elkaar tegenspreken; vooreerst bestaat er het artikel 162 van het wetboek van Strafvordering dat bepaalt dat de burgerlijke partij die in het ongelijk gesteld wordt, veroordeeld wordt voor de gerechtskosten. Enkel bij een rechtstreekse dagvaarding en de opening van een het onderzoek naar aanleiding van een burgerlijke partijstelling ontstaat er een probleem bij slachtoffers van seksueel geweld aangezien de rechter geen beoordelingsvrijheid heeft om te oordelen

¹¹ Volgende besluiten zijn er reeds:

- Koninklijk Besluit van 17 juli 2013 tot uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken en tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken
- Ministerieel besluit van 27 november 2013 ter vastlegging van het model van aanvraagformulier voor erkenning van een laboratorium voor DNA-analyse.

¹² Inwerkingtreding uitvoeringsbesluiten gepland voor 1 januari 2014.

¹³ Deze mogelijkheid wordt ingevoerd door de wet van 7 november 2011, maar dient ook effectief toegepast te worden.

dat de gerechtskosten niet toegerekend kunnen worden aan het slachtoffer. In de rechtspraak van de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van Beroep in Brussel werd dit echter tegengesproken en werd de mogelijkheid wel voorzien om oneerlijk en onbillijke situaties te vermijden en slachtoffers vrij te stellen van deze gerechtskosten. Het is belangrijk om deze rechtsonzekerheid weg te werken door een aanpassing uit te voeren aan het artikel 162 Sv. Men moet ervoor zorgen dat slachtoffers die niet op een lichtzinnige wijze het onderzoek lieten openen, toch veroordeeld worden om de gerechtskosten, die zeer hoog kunnen oplopen, te moeten betalen.

Op 2 april 2013 werd er een wetsvoorstel¹⁴ ingediend door enkele auteurs die ook willen dat deze onzekerheid weggewerkt wordt. Zij wensen in het artikel 162, tweede lid van het Wetboek van strafvordering, de tweede zin te vervangen door:

*“Zij **kan** worden veroordeeld in alle, dan wel een deel van de kosten door de Staat en door de beklagde gemaakt, wanneer zij het initiatief tot de rechtstreekse dagvaarding heeft genomen of wanneer een onderzoek is geopend ten gevolge van haar optreden als burgerlijke partij”*

Op deze manier zorgt men ervoor dat de rechter inderdaad zelf de beoordelingsvrijheid heeft zodat men niet langer tot onbillijke situaties zou komen, waar deze verplicht wordt om het slachtoffer automatisch te veroordelen zelfs al voelt dit onrechtvaardig aan.

JUST 20. Er moet een wetswijziging gebeuren aan artikel 162 van het Wetboek van strafvordering zodat de magistraat zelf kan oordelen om de gerechtskosten niet toe te rekenen aan slachtoffers van seksueel geweld (cfr wetsvoorstel).

Daarnaast is er een heikele praktijk ontstaan bij het expertiseonderzoek inzake de schadebepaling voor het slachtoffer in burgerlijke zaken. Een deskundige psycholoog wordt dan door de rechtbank aangesteld waarbij gevraagd wordt een provisie te storten op de rekening van de griffie met oog op een aanvang van de werkzaamheden van de deskundige. Het spreekt voor zich dat de dader geen belang heeft bij het versnellen van deze procedure en bijgevolg deze provisie vaak niet uit eigen beweging stort. Slachtoffers storten soms deze provisie om de procedure in gang te steken, de terugvordering van deze provisie is wel mogelijk op het einde van de burgerlijke rechtspleging. Maar het zou niet mogen dat slachtoffers zelf deze provisie dienen te storten als enige mogelijkheid om het expertiseonderzoek te starten, wat uiteindelijk zou kunnen leiden tot een vorm van klassenjustitie.

JUST 21. Het is belangrijk dat de provisie niet meer voorgeschoten wordt door het slachtoffer. Op deze manier creëert men een klassenjustitie waarbij enkel slachtoffers die financieel in de mogelijkheid zijn om dit voorschot te betalen ook burgerlijke zaken op een redelijke termijn afgewikkeld kunnen krijgen.

¹⁴ Wetsvoorstel (2 april 2013) van Charles MICHEL, Philippe GOFFIN, Marie-Christine MARGHEM, Daniel BACQUELAINE en Jacqueline GALANT, tot wijziging van artikel 162, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, wat de gerechtskosten betreft.

9. Wetgeving

9.1. Strafbaarstelling aanranding van de eerbaarheid meerderjarigen

In artikel 372 en 373 van het Strafwetboek worden de straffen bij de aanranding van de eerbaarheid omschreven. Toch zien we dat bij volwassen slachtoffers van seksueel geweld er enkel een straf wordt opgelegd indien de aanranding van de eerbaarheid met geweld gepleegd werd. Het valt te onderzoeken of het noodzakelijk is dat ook de *aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een meerderjarige* strafbaar gesteld wordt.

JUST 22. Het is belangrijk dat de noodzaak onderzocht wordt om ook *de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een meerderjarige* strafbaar te stellen.

9.2. Correctionalisering van seksuele misdrijven

Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen heeft een advies¹⁵ betreffende de impact van correctionalisering bij seksuele misdrijven¹⁶ op de strafmaat en de verjaring uitgebracht. Door de verschillende opeenvolgende wetwijzigingen is er een zeer complex systeem ontstaan van procedureregels die moeilijk te overzien blijft. Voor een expert is het wellicht niet onoverkomelijk om de mogelijkheden inzake strafmaat of verjaring bij seksuele misdrijven te analyseren maar de logica die het geheel zou moeten onderbouwen lijkt vaak zoek.

JUST 23. Er zou een algemene vereenvoudiging van het systeem van verjaring moeten komen.

Wat betreft de verjaring van seksuele misdrijven zien we dat er een enorm groot verschil bestaat bij deze misdrijven waar slachtoffers van minderjarige leeftijd zijn tegenover deze waarbij ze meerderjarig zijn. Een voorbeeld:

- aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd op een minderjarig slachtoffer wordt beschouwd als een misdaad op een minderjarige waardoor de verjaringstermijn 15 jaar bedraagt ook na een eventuele correctionalisering (en begint pas te lopen vanaf de leeftijd van 18 jaar van het slachtoffer)
- aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd op een meerderjarig slachtoffer dat een seksueel wanbedrijf is waarvan de verjaringstermijn 5 jaar bedraagt en slechts 1 jaar na een correctionalisering¹⁷ (die begint te lopen vanaf het plegen van een feit).

¹⁵ Stevens Liesbet (2013), *Seksuele misdrijven: Impact van correctionalisering op strafmaat en verjaring*, Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, p. 37

¹⁶ Seksuele misdrijven komen niet onder die naam aan bod in het Belgische Strafwetboek. Wat vandaag de dag algemeen begrepen wordt onder seksuele misdrijven, valt strafrechtelijk gezien onder de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, berderf van de jeugd en prostitutie en openbare schennis van de goede zeden.

¹⁷ Hier moet men eigenlijk spreken van een contraventionalisering omdat men van een wanbedrijf naar een overtreding gaat.

Waar het verschil in aanvangspunt van de verjaringstermijn perfect verklaarbaar is vanuit de verschillende positie van het minder- of meerderjarige slachtoffer op het vlak van handelingsbekwaamheid, lijkt het verschil in duur van de verjaringstermijn minder vanzelfsprekend te verantwoorden. Er lijken niet meteen redenen te zijn om aan te nemen dat het verschil tussen een minder- en meerderjarig slachtoffer qua verwerking een zo groot verschil in verjaringstermijn kan verantwoorden.

JUST 24. Het is belangrijk dat er een nadere afstemming komt van de verschillende verjaringstermijnen. De grote verschillen bij minderjarige en meerderjarige slachtoffers dienen weggewerkt te worden.

Een wijziging van de strafmaat bij enkele seksuele misdrijven zou het mogelijk maken om een oplossing te bieden voor dit probleem, met name de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd op een meerderjarige (art. 373 eerste lid Sw.), het aanzetten tot ontucht of prostitutie van een meerderjarige (art. 380 § 1 Sw.) en het bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige (art. 380 § 6 Sw.). In deze drie gevallen zou men kunnen overwegen om de aard van het misdrijf te wijzigen zodanig dat men de strafmaten kan optrekken tot criminele straffen. Hierdoor zou meteen ook de verjaringstermijn in deze gevallen minder sterk afwijken.

JUST 25. Men zou moeten overwegen om enkele seksuele wanbedrijven (supra) van aard te veranderen tot seksuele misdaden om op die manier de strafmaat te verhogen en de verjaringstermijn te behouden.

Een ander probleem betreft de verjaring van seksuele misdaden op meerderjarige slachtoffers na correctionalisering. Seksuele misdaden op meerderjarige slachtoffers verjaren nu meestal na het verloop van een termijn van tien jaar. Deze termijn wordt bij een – naar alle waarschijnlijkheid zeer vaak voorkomende – correctionalisering evenwel beperkt tot vijf jaar. Het lijkt aangewezen om ook bij de correctionalisering van seksuele misdaden op meerderjarige slachtoffers de oorspronkelijke verjaringstermijn van tien jaar te behouden. Een dergelijke verjaringstermijn lijkt meer in overeenstemming te zijn met het rechtsgevoel zoals dit blijkt uit allerlei bijzondere bepalingen inzake het seksueel strafprocesrecht in het algemeen en uit de (nog) langere verjaringstermijn van 15 jaar bij seksuele misdaden op minderjarige slachtoffers in het bijzonder.

JUST 26. De oorspronkelijke verjaringstermijn van tien jaar bij seksuele misdaden op meerderjarige slachtoffers in een afhankelijke relatie, moet behouden blijven ook na correctionalisering naar analogie met de wijze waarop dit gebeurt bij minderjarige slachtoffers van deze seksuele misdaden.¹⁸

Het is op dit moment niet mogelijk om te beoordelen of de straffen die bij seksuele misdrijven daadwerkelijk opgelegd worden ook disproportioneel laag zouden zijn. We weten niet zeker of seksuele wanbedrijven vaak gecontraventionaliseerd worden of dat seksuele misdaden vaak gecorrectionaliseerd worden. Er kan vastgesteld worden dat hierover weinig betrouwbare informatie beschikbaar is en dit roept zeer prangende vragen op naar de strafrechtelijke afhandeling van seksuele misdrijven in de praktijk, naar het aantal correctionalisering en/of contraventionaliseringen en naar de werkelijke toegepaste bestraffing in dergelijke zaken.

¹⁸ Indien aanbeveling JUST 26 niet mogelijk is.

JUST 27. Er zou een representatief onderzoek opgezet moeten worden naar de strafrechtelijke afhandeling van seksuele misdrijven in de Belgische rechtspraak.

JUST 28. Er zou een onderzoek moeten komen naar de werkelijk opgelegde bestraffing bij seksuele misdrijven die vergeleken wordt met de werkelijk opgelegde bestraffing bij vergelijkbare misdrijven zonder seksuele component.

10. Psychosociale dienst

Een probleem waar de Psychosociale diensten van de gevangenen soms mee geconfronteerd worden is het feit dat slachtoffers niet aan het begin van de strafuitvoeringsprocedure bevroegd worden én dat deze informatie bijgevolg niet tijdig gekend is bij de penitentiaire administratie. Dit betekent dat de PSD, die belast is met enerzijds het adviseren naar de bevoegde instanties inzake de contra-indicaties voor de toekenning van strafuitvoeringsmodaliteiten (de minister voor uitgaansvergunningen en penitentiair verlof en de strafuitvoeringsrechtbank voor beperkte detentie, elektronisch toezicht en voorwaardelijke invrijheidstelling) én met anderzijds het uitbouwen van een gepaste reclassering bij aanvang van het uitwerken van dit reclasseringsplan doorgaans niet op de hoogte zijn van de wensen van de slachtoffers (vb. regioverbod,...) .

JUST 29. Er moet worden nagegaan of in het kader van de strafuitvoering te overwegen valt om slachtoffers van seksueel geweld opnieuw proactief te benaderen zodat zij hun wensen inzake slachtoffergerichte voorwaarden kunnen formuleren.

Het slachtoffer wordt door de wet externe rechtspositie¹⁹ binnen de 24 uur schriftelijk in kennis gesteld van de toekenning van een eerste penitentiair verlof en, in voorkomend geval, van de voorwaarden die in zijn belang zijn opgelegd. Over de toekenning van uitgaansvergunningen (wat doorgaans plaatsvindt voor de toekenning van penitentiair verlof) wordt het slachtoffer echter niet op de hoogte gebracht.

JUST 30. Het slachtoffer van seksueel geweld zou **altijd** op de hoogte gebracht moeten worden vanaf wanneer er de mogelijkheid ontstaat dat er strafuitvoeringsmodaliteiten of –maatregelen toegekend zullen worden.

De mogelijkheid bestaat voor seksueel delinquenten om als voorwaarde voor een voorwaardelijke vrijlating een behandeling en begeleiding te volgen. We merken echter dat steeds meer gevangenen deze verplichte behandeling en begeleiding willen vermijden en aldus kiezen voor het uitzitten van hun straf tot het einde van hun straftermijn. Dit zorgt ervoor dat ze bij strafeinde vrij komen, zonder enige voorwaarde en dus ook zonder het volgen van enige vorm van behandeling of begeleiding. Er bestaat een mogelijkheid om deze daders ter beschikking te stellen van de strafuitvoeringsrechtbank maar dit moet expliciet (en met redenen omkleed) beslist worden.

Hier is het belangrijk dat er een risicotaxatielijst wordt opgemaakt die gebruikt kan worden door de vonnisrechter om te bepalen of een dader ter beschikking gesteld zou moeten worden of niet en achteraf ook door de strafuitvoeringsrechtbank om deze terbeschikkingstelling terdege te kunnen invullen. Op deze manier kan men garanderen dat diegenen die zeker verdere begeleiding nodig

¹⁹Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten.

hebben ook verplicht worden deze te volgen. Deze ter beschikkingstelling maakt het ook mogelijk om seksueel delinquenten op te volgen na hun detentie.

JUST 31. Er moet een risicotaxatielijst bestaan als hulp voor de vonnisrechter om, in samenspraak met de PSD, te kunnen beoordelen of iemand ter beschikking van de strafuitvoeringsrechtbank gesteld moet worden na het uitzitten van zijn straf.

JUST 32. Deze risicotaxatielijst moet achteraf ook gebruikt worden als hulp voor de strafuitvoeringsrechtbank om, te kunnen beoordelen op welke wijze de veroordeling tot een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank ten uitvoer moet gelegd worden.

In andere landen is gebleken dat er een samenhang bestaat tussen het slachtoffer zijn van seksueel geweld en op latere leeftijd delicten te plegen. Op deze manier kan het belang benadrukt worden van de goede opvang van slachtoffers van seksueel geweld. De PSD is bij uitstek het orgaan dat een onderzoek kan uitvoeren naar deze samenhang binnen de Belgische detentieomgeving.

JUST 33. Er moet een onderzoek komen naar de samenhang tussen het slachtofferschap van seksueel geweld en het daderschap (in het algemeen) achteraf.

11. Daderhulpverlening justitie

Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat zowel binnen de gevangenis als na de gevangenisstraf er een voldoende groot aanbod bestaat voor het behandelen van seksueel delinquenten. Men moet blijven investeren in dadertherapie, welke reeds binnen de gevangenis muren moet starten.

JUST 34. Er moet meer geïnvesteerd worden in dadertherapie zowel binnen als buiten de gevangenis muren.

Een interessant proefproject is het 'Cirkels voor Ondersteuning, Samenwerking en Aanspreekbaarheid'(COSA); dit is een proefproject gericht op reïntegratie van zedendaders die onder voorwaarden vrij zijn en dus een behandeling en begeleiding onder gerechtelijk mandaat volgen. Het voornaamste doel is dat men geen nieuwe slachtoffers kan maken. Het bestaat uit een netwerk van vrijwilligers en professionals die zich hiervoor inzetten. Als zedendaders sociaal geïsoleerd geraken, is de kans op herhaling van strafbare feiten groter. De mensen die hieraan meewerken worden getraind om vroegtijdig signalen op te pikken als iemand weer delict gedrag aan het ontwikkelen is. Het is belangrijk op te merken dat COSA in complete vrijwilligheid bestaat, naast de verplichte justitiële daderhulpverlening. Met andere woorden, het al dan niet lukken van een cirkel, heeft geen enkele repercussie op de voorwaarden van een in vrijheid gestelde delinquent.

JUST 35. Er moet rekening gehouden worden met de aanbevelingen die voortvloeien uit de evaluatie van het proefproject COSA.

12. Aanbevelingen

JUST 1. Eens het 'handboek zedenmisdrijven' gefinaliseerd is, zou de nieuwe omzendbrief inzake de SAS er naar moeten verwijzen opdat zowel politie als justitie een geüniformeerde aanpak van seksueel geweld verder kunnen realiseren.

JUST 2. Het is belangrijk dat magistraten duidelijk motiveren aan de slachtoffers waarom hun zaak geseponeerd wordt.

JUST 3. Bij de opleidingen van het Instituut Gerechtelijke Opleiding (IGO) moet men meer opleidingen voor zittende en staande magistraten voorzien met betrekking tot het seksueel geweld en het gebruik van de SAS, met bijzondere aandacht voor onderzoeksrechters.

JUST 4. Het is belangrijk dat justitie verder blijft inzetten op het verhogen van de aantrekkelijkheid van de opleidingen gerechtelijke geneeskunde en zorgt voor een betere verloning van wetsdokers.

JUST 5. Het is belangrijk dat er een snelle omzetting gebeurt van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers naar nationale wetgeving.

JUST 6. Het is belangrijk dat er een grootschalige sensibilisering gebeurt bij de magistraten om het bestaan van de mogelijkheid tot het audiovisuele opnames van verhoren bij meerderjarige slachtoffers van seksueel geweld meer kenbaarheid te geven.

JUST 7. Er moeten meer concrete richtlijnen opgesteld worden zodat de magistraat weet wanneer het audiovisueel verhoor van meerderjarige slachtoffers belangrijk zou zijn.

JUST 8. De Dienst Strafrechtelijk Beleid (DSB) heeft een evaluatie uitgevoerd van de COL 10/2005 inzake de Set Seksuele Agressie. Bij de herschrijving van de omzendbrief inzake de SAS moet er rekening worden gehouden met de aanbevelingen die voortvloeien uit dit eindrapport (zie bijlage).

JUST 9. Bij toekomstige evaluaties is het belangrijk dat wordt gestreefd naar de inbreng van de ervaringen van de slachtoffers zelf opdat de slachtofferdimensie meer in beeld zou kunnen worden gebracht.

JUST 10. Er moet een modelvordering samen met een checklist over de SAS toegevoegd worden aan de nieuwe omzendbrief inzake de SAS (cfr. aanbeveling evaluatie DSB).

JUST 11. Het parket moeten verder worden gesensibiliseerd en gestimuleerd om meer samenwerkingsprotocollen af te sluiten met ziekenhuizen die bereid zijn om slachtoffers van seksuele agressie te ontvangen, om aldus een beter gebruik van de SAS te kunnen garanderen (cfr. aanbeveling evaluatie DSB).

JUST 12. Deze mogelijkheid moet op een meer dwingende manier omschreven worden in de nieuwe omzendbrief inzake de SAS (cfr. aanbeveling evaluatie DSB).

JUST 13. Het is belangrijk om te onderzoeken wat de bewijswaarde is van de pseudo-SAS bij slachtoffers van seksueel geweld die nog niet onmiddellijk klacht willen indienen.

JUST 14. Er moet een sensibilisering gebeuren om de verplichting tot motivatie, bij niet analyse van de stalen, opnieuw onder de aandacht te brengen bij de gerechtelijke actoren.

JUST 15. Er moet een uitbreiding gebeuren van het aantal wetsdokters in België die gesensibiliseerd zijn in het onderwerp “seksueel geweld”.

JUST 16. Er is forensisch advies nodig om de magistraat te helpen om te bepalen welke analyses noodzakelijk zijn om te laten uitvoeren.

JUST 17. De overige uitvoeringsbesluiten²⁰ voor de nieuwe DNA-wet van 7 november 2011 moeten zo snel mogelijk in werking treden zodat men de databank kan oprichten²¹.

JUST 18. Het is belangrijk om de DNA-stalen altijd in de databank te verwerken omdat men de staal met lopende of vroegere zaken kan linken²².

JUST 19. Het is belangrijk dat er een onderzoek uitgevoerd wordt naar de mogelijkheid om een wijziging uit te voeren in de DNA-wetgeving om verdachten en daders van seksueel geweld te kunnen verplichten een DNA-test te ondergaan en zo te voorkomen dat slachtoffers een intensieve preventieve HIV-behandeling zouden moeten ondergaan.

JUST 20. Er moet een wetswijziging gebeuren aan artikel 162 van het Wetboek van strafvordering zodat de magistraat zelf kan oordelen om de gerechtskosten niet toe te rekenen aan slachtoffers van seksueel geweld (cfr wetsvoorstel).

JUST 21. Het is belangrijk dat de provisie niet meer voorgeschoten wordt door het slachtoffer. Op deze manier creëert men een klassenjustitie waarbij enkel slachtoffers die financieel in de mogelijkheid zijn om dit voorschot te betalen ook burgerlijke zaken op een redelijke termijn afgewikkeld kunnen krijgen.

JUST 22. Het is belangrijk dat de noodzaak onderzocht wordt om ook *de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een meerderjarige* strafbaar te stellen.

JUST 23. Er zou een algemene vereenvoudiging van het systeem van verjaring moeten komen.

JUST 24. Het is belangrijk dat er een nadere afstemming komt van de verschillende verjaringstermijnen. De grote verschillen bij minderjarige en meerderjarige slachtoffers dienen weggewerkt te worden.

JUST 25. Men zou moeten overwegen om enkele seksuele wanbedrijven (supra) van aard te veranderen tot seksuele misdaden om op die manier de strafmaat te verhogen en de verjaringstermijn te behouden.

²⁰ Volgende besluiten zijn er reeds:

- Koninklijk Besluit van 17 juli 2013 tot uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken en tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken
- Ministerieel besluit van 27 november 2013 ter vastlegging van het model van aanvraagformulier voor erkenning van een laboratorium voor DNA-analyse.

²¹ Inwerkingtreding uitvoeringsbesluiten gepland voor 1 januari 2014.

²² Deze mogelijkheid wordt ingevoerd door de wet van 7 november 2011, maar dient ook effectief toegepast te worden.

JUST 26. De oorspronkelijke verjaringstermijn van tien jaar bij seksuele misdaden op meerderjarige slachtoffers in een afhankelijke relatie, moet behouden blijven ook na correctionalisering naar analogie met de wijze waarop dit gebeurt bij minderjarige slachtoffers van deze seksuele misdaden.²³

JUST 27. Er zou een representatief onderzoek opgezet moeten worden naar de strafrechtelijke afhandeling van seksuele misdrijven in de Belgische rechtspraak.

JUST 28. Er zou een onderzoek moeten komen naar de werkelijk opgelegde bestraffing bij seksuele misdrijven die vergeleken wordt met de werkelijk opgelegde bestraffing bij vergelijkbare misdrijven zonder seksuele component.

JUST 29. Er moet worden nagegaan of in het kader van de strafuitvoering te overwegen valt om slachtoffers van seksueel geweld opnieuw proactief te benaderen zodat zij hun wensen inzake slachtoffergerichte voorwaarden kunnen formuleren.

JUST 30. Het slachtoffer van seksueel geweld zou **altijd** op de hoogte gebracht moeten worden vanaf wanneer er de mogelijkheid ontstaat dat er strafuitvoeringsmodaliteiten of –maatregelen toegekend zullen worden.

JUST 31. Er moet een risicotaxatielijst bestaan als hulp voor de vonnisrechter om, in samenspraak met de PSD, te kunnen beoordelen of iemand ter beschikking van de strafuitvoeringsrechtbank gesteld moet worden na het uitzitten van zijn straf.

JUST 32. Deze risicotaxatielijst moet achteraf ook gebruikt worden als hulp voor de strafuitvoeringsrechtbank om, te kunnen beoordelen op welke wijze de veroordeling tot een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank ten uitvoer moet gelegd worden.

JUST 33. Er moet een onderzoek komen naar de samenhang tussen het slachtofferschap van seksueel geweld en het daderschap (in het algemeen) achteraf.

JUST 34. Er moet meer geïnvesteerd worden in dadertherapie zowel binnen als buiten de gevangensmuren.

JUST 35. Er moet rekening gehouden worden met de aanbevelingen die voortvloeien uit de evaluatie van het proefproject COSA.

²³ Indien aanbeveling JUST 26 niet mogelijk is.

D) Knelpunten en aanbevelingen voor Volksgezondheid:

1. Preventie

VKGZ 1. Het is belangrijk dat huisartsen die op basis van het herkennen van de signalen, deze problematiek van seksueel geweld altijd bespreekbaar maken.

Soms merken we dat het gebruik van de SAS op een correcte manier gebeurt maar dat het slachtoffer te lang gewacht heeft om aangifte te doen waardoor er niet meer genoeg sporen zijn om de SAS effectief te gebruiken. Tot een dag na de feiten is de kans zeer groot dat er bruikbaar materiaal gevonden wordt. Vanaf drie dagen na de feiten is deze kans echter enorm klein. Het is belangrijk om ook de artsen te sensibiliseren om deze informatie onmiddellijk door te geven aan de slachtoffers van seksueel geweld.

VKGZ 2. Door de huisartsen moet er een sensibilisatie gebeuren van de slachtoffers om zo snel mogelijk na de feiten, aangifte te doen van het misdrijf zodat men ook de SAS op een effectieve wijze kan gebruiken.

De World Health Organisation (WHO)²⁴ voert verschillende preventiecampagnes tegen geweld welke ze baseren op wetenschappelijk onderbouwde strategieën. De organisatie probeert met deze preventiecampagnes de zware nadelige gevolgen van geweld extra aan het licht brengen. Geweld zorgt voor een zware last op de schouders van een land door het aantasten van de nationale economie via de gezondheidszorg, justitie en het verlies aan productiviteit. Wat betreft seksueel geweld, bepaalt het WHO verschillende doelen:

- sensibilisering van de onmiddellijke en langdurige gezondheidsproblemen door seksueel geweld
- verspreiden van wetenschappelijke richtlijnen over wat werkt als preventie van seksueel geweld
- preventie van seksueel geweld tot prioriteit maken op globale en nationale gezondheids- en ontwikkelingsagenda's
- het verminderen van seksueel geweld door landen te steunen om de capaciteit te verhogen en het instellen van preventiecampagnes voor seksueel geweld en programma's

Het is belangrijk dat men in België ook gebruik maakt van de wetenschappelijke kennis van het WHO en van de verschillende preventiecampagnes die als good-practices erkend worden.

VKGZ 3. Er moet meer gebruik gemaakt worden van de verschillende preventiecampagnes van het WHO die seksueel geweld ook beschouwen als een probleem voor de volksgezondheid.

2. Ziekenhuizen

De SAS op zich heeft verschillende doelstellingen, namelijk te voldoen aan de noden van het slachtoffer, van justitie en van politie bij gevallen van seksuele misdrijven. Dit zorgt ervoor dat deze afgenomen moet worden met deze multidisciplinaire doelstellingen in het achterhoofd.

²⁴ http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/en/

Om een secundaire victimisatie te vermijden is het uiterst belangrijk dat er in de structuren van onze huidige ziekenhuizen multidisciplinaire teams opgericht worden, waar de leden ervan zich elk kunnen toespitsen op een bepaald aspect dat komt kijken bij de SAS (vb. het pure gynaecologisch onderzoek, het onderzoeken van de andere letsels, de slachtofferbejegening en het informeren van het slachtoffer).

VKGZ 4. Er moeten zo veel als mogelijk multidisciplinaire teams ontwikkeld worden in de Belgische ziekenhuizen die de SAS op een correcte manier kunnen afnemen bij slachtoffers van seksueel geweld.

De omzendbrief inzake de SAS voorziet de mogelijkheid om samenwerkingsprotocollen af te sluiten tussen de procureur des Konings en de ziekenhuizen die bereid zijn bij hoogdringendheid, op vordering van de gerechtelijke overheid, slachtoffers van seksuele agressie te ontvangen. Deze protocollen zorgen ervoor dat het ziekenhuis zich engageert om de gerechtelijke overheden permanent te laten beschikken over de verschillende benodigdheden om een SAS uit te voeren en erop toe te zien dat de gevorderde arts de procedure voor het gebruik van de SAS respecteert. Het is belangrijk dat de procureurs gesensibiliseerd worden om deze samenwerkingsprotocollen af te sluiten. Op deze manier kan men een betere praktijk ontwikkelen door een goede samenwerking met de ziekenhuizen uit te bouwen.

VKGZ 5. Er moeten meer samenwerkingsprotocollen met ziekenhuizen, die bereid zijn om slachtoffers van seksuele agressie te ontvangen, opgesteld worden om een betere afname van de SAS te kunnen garanderen.

VKGZ 6. Het is belangrijk om te onderzoeken wat de bewijswaarde is van de pseudo-SAS bij slachtoffers van seksueel geweld die nog niet onmiddellijk klacht willen indienen (Cfr JUST 13).

3. Opleiding medisch personeel

Slachtoffers van seksueel geweld zijn niet altijd geneigd om aangifte te doen van een seksueel misdrijf en het medisch personeel heeft geen meldingsplicht maar wel een beroepsgeheim. Artsen zijn echter niet altijd op de hoogte van de mogelijkheid om een delict te melden, indien het slachtoffer in groot gevaar is. Het is belangrijk om in het curriculum van alle gezondheidswerkers (van verpleger tot gespecialiseerde arts) een cursus in te voegen over seksueel geweld, zodat zij ook zeker op de hoogte zijn van deze mogelijkheid. Bijgevolg moeten zij allemaal in staat zijn om slachtoffers van seksueel geweld een eerste antwoord te kunnen bieden op hun vragen en adequaat verder te kunnen helpen.

VKGZ 7. Binnen ieder opleiding van gezondheidswerkers moet er een luik seksueel geweld aan bod komen om hen in de mogelijkheid te stellen om de eerste antwoorden te kunnen bieden aan slachtoffers van seksueel geweld.

Daarnaast bestaat er ook een grote nood aan meer gespecialiseerde opleidingen over seksueel geweld bij huisartsen, gynaecologen, urologen en verpleegkundigen. Nu bestaat er een basisopleiding voor artsen met betrekking tot familiaal geweld, wat niet het geval is voor seksueel geweld.

VKGZ 8. Er moeten meer gespecialiseerde opleidingen over seksueel geweld komen voor huisartsen, gynaecologen, urologen en verpleegkundigen.

VKGZ 9. Het is zeer belangrijk dat er middelen vrijgemaakt worden om te investeren in trainingen van ziekenhuispersoneel op gebied van omgang met slachtoffers van seksueel geweld.

4. Opvang slachtoffers

VKGZ 10. Er moet steeds een 24/24 en 7/7 permanentie aanwezig zijn in ziekenhuizen van opgeleid personeel inzake seksueel geweld.

Slachtoffers moeten onmiddellijk op de hoogte gebracht worden dat er een mogelijkheid zou kunnen bestaan dat de dader een seksueel overdraagbare aandoening overgedragen heeft naar hen.

Op deze manier kan het slachtoffer zelf kiezen om de verschillende stalen te laten onderzoeken, zonder dat deze nog eens door een secundaire victimisatie moet gaan waarbij men opnieuw de procedure moet doorlopen.

VKGZ 11. De slachtoffers van seksueel geweld moeten op de hoogte gebracht worden van de mogelijkheid om en te laten testen op seksueel overdraagbare aandoeningen.

Slachtoffers van seksueel geweld die (nog) geen klacht willen indienen, maar die zich wel na de feiten laten onderzoeken door een huisarts of gynaecoloog bezitten op dit moment niet over de mogelijkheid om een officieel medisch attest te verkrijgen. Momenteel bestaat er enkel een medisch attest over fysiek geweld maar niet specifiek toegespitst op seksueel geweld. Slachtoffers van seksueel geweld zouden een groot voordeel kunnen hebben bij het opnieuw invoeren van een specifiek medisch attest seksueel geweld wat achteraf ingediend kan worden als bewijsmateriaal, bijvoorbeeld kunnen de mutualiteiten onmiddellijk hun kosten verhalen op de daders van het geweld.

VKGZ 12. Het is belangrijk om de noodzaak van medische attesten van seksueel geweld bij huisartsen en gynaecologen opnieuw te bekijken.

VKGZ 13. Huisartsen moeten zelf de gegevens en attesten ook bijhouden van slachtoffers van seksueel geweld.

5. Medische kosten ziekteverzekering

Wat betreft de terugbetaling van de kosten van de preventieve medicatie tegen HIV bij slachtoffers van seksueel geweld, voorziet het Belgische recht nog een andere mogelijkheid dan deze te verwerken in de gerechtskosten (zie aanbevelingen JUST 22 en 23). Op basis van artikel 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek bestaat de burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Deze is verbonden aan drie voorwaarden, nl. de fout, de schade en een oorzakelijk verband tussen beide. Bij slachtoffers van seksueel geweld bestaat het vermoeden dat deze besmet werden met HIV, waardoor er medische kosten ontstaan om deze HIV besmetting preventief tegen te gaan. Hier zien we duidelijk een fout, nl. een misdrijf van seksueel geweld en ook schade; de medische kosten welke duidelijk in een oorzakelijk verband zijn te brengen met elkaar.

In België bestaat de mogelijkheid om het strafgerecht kennis te laten nemen van de burgerlijke vorderingen met als gekend adagium “*le criminel tient le civil en état*”. Bijgevolg kan een slachtoffer van een seksueel geweldsmisdrijf dus een schadevergoeding vragen voor de strafrechter.

Hier komt de rol van de ziekteverzekering naar voor, welke volgens artikel 136, §2 lid 4 van de wet van 14 juli 1994²⁵ in de plaats kan treden van de rechthebbende. Op deze manier kan de ziekteverzekering in de plaats treden van het slachtoffer en de kosten dragen van de preventieve HIV-behandeling en deze achteraf via de regels van de subsidiariteit verhalen op de gerechtskosten. Het is dus van groot belang dat een slachtoffer van seksueel geweld onmiddellijk zijn ziekteverzekering in kennis stelt wanneer hij of zij slachtoffer werd van een seksueel misdrijf en hier medische kosten aan verbonden zijn.

VKGZ 14. De ziekteverzekering zou zich in bij de strafrechter steeds in de plaats moeten stellen van slachtoffers van seksueel geweld om de kosten van de preventieve medicatie tegen HIV zelf te kunnen verhalen via de gerechtskosten, zonder dat het slachtoffer dit zelf moet doen.

6. Seksueel geweld door hulpverleners

In artikel 372 en 373 van het Strafwetboek worden de straffen bij de aanranding van de eerbaarheid omschreven. Toch zien we dat bij volwassen slachtoffers van seksueel geweld er enkel een straf wordt opgelegd indien de aanranding van de eerbaarheid met geweld gepleegd werd. Het valt te onderzoeken of het noodzakelijk is dat ook de *aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een meerderjarige* strafbaar gesteld wordt. De strafbaarstelling van deze notie zou tegemoet kunnen komen aan slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik door professionals en hulpverleners die zich hoe dan ook in een machtspositie bevinden ten opzichte van hun patiënten of cliënten.

VKGZ 15. Het is belangrijk dat de noodzaak onderzocht wordt om ook *de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een meerderjarige* strafbaar te stellen (zie JUST 23).

Minister van Volksgezondheid, Laurette Onkelinx heeft een voorontwerp van wet voorgesteld dat een procedure tot spoedschorsing voorziet voor gezondheidswerkers die een bedreiging vormen voor het leven van de patiënt. Het is uiterst belangrijk dat gezondheidswerkers die in hun functie seksueel misbruik maken van hun patiënten geschorst kunnen worden.

VKGZ 16. Het is belangrijk dat het voorontwerp van wet voor een procedure tot spoedschorsing voor gezondheidswerkers die een bedreiging vormen voor het leven van de patiënt goedgekeurd wordt en zo snel mogelijk in werking treedt.

Momenteel bestaan er geen Belgische cijfers over hoeveel hulpverleners en gezondheidswerkers seksueel grensoverschrijdend gedrag plegen. We baseren onze aanbevelingen op basis van buitenlands onderzoek.

VKGZ 17. Het is noodzakelijk dat er een Belgisch onderzoek gebeurt over het seksueel grensoverschrijdend gedrag door hulpverleners en gezondheidswerkers

²⁵ Wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd bij Koninklijk Besluit van 14 juli 1994.

7. Verplichte HIV-test

Zie aanbeveling voor Justitie : JUST 19

VKGZ 18. Het is belangrijk dat er een onderzoek uitgevoerd wordt naar de mogelijkheid om een wijziging uit te voeren in de DNA-wetgeving om verdachten en daders van seksueel geweld te kunnen verplichten een DNA-test te ondergaan en zo te voorkomen dat slachtoffers een intensieve preventieve HIV-behandeling zouden moeten ondergaan.

Eén van de hinderpalen op dit moment zijn is de inbreuk op de fysieke integriteit van een persoon. Men kan geen bloed afnemen van iemand die effectief weerstand biedt. Er bestaan echter ook alternatieve HIV-tests die gebaseerd zijn op een kleinere hoeveelheid bloed of speeksel, wat zeker een geringere aantasting van de fysieke integriteit met zich zou meebrengen. Toch zijn deze tests minder betrouwbaar, toch zou men de betrouwbaarheid van deze optie moeten onderzoeken.

VKGZ 19. Men dient de mogelijkheid tot gebruik van de alternatieve HIV-test te onderzoeken, om te kunnen gebruiken bij (vermoedelijke) daders van seksueel geweld.

8. Aanbevelingen

VKGZ 1. Het is belangrijk dat huisartsen die op basis van het herkennen van de signalen, deze problematiek van seksueel geweld altijd bespreekbaar maken.

VKGZ 2. Door de huisartsen moet er een sensibilisatie gebeuren van de slachtoffers om zo snel mogelijk na de feiten, aangifte te doen van het misdrijf zodat men ook de SAS op een effectieve wijze kan gebruiken.

VKGZ 3. Er moet meer gebruik gemaakt worden van de verschillende preventiecampagnes van het WHO die seksueel geweld ook beschouwen als een probleem voor de volksgezondheid.

VKGZ 4. Er moeten zo veel als mogelijk multidisciplinaire teams ontwikkeld worden in de Belgische ziekenhuizen die de SAS op een correcte manier kunnen afnemen bij slachtoffers van seksueel geweld.

VKGZ 5. Er moeten meer samenwerkingsprotocollen met ziekenhuizen, die bereid zijn om slachtoffers van seksuele agressie te ontvangen, opgesteld worden om een betere afname van de SAS te kunnen garanderen.

VKGZ 6. Het is belangrijk om te onderzoeken wat de bewijswaarde is van de pseudo-SAS bij slachtoffers van seksueel geweld die nog niet onmiddellijk klacht willen indienen (Cfr JUST 13).

VKGZ 7. Binnen ieder opleiding van gezondheidswerkers moet er een luik seksueel geweld aan bod komen om hen in de mogelijkheid te stellen om de eerste antwoorden te kunnen bieden aan slachtoffers van seksueel geweld.

VKGZ 8. Er moeten meer gespecialiseerde opleidingen over seksueel geweld komen voor huisartsen, gynaecologen, urologen en verpleegkundigen.

VKGZ 9. Het is zeer belangrijk dat er middelen vrijgemaakt worden om te investeren in trainingen van ziekenhuispersoneel op gebied van omgang met slachtoffers van seksueel geweld.

VKGZ 10. Er moet steeds een 24/24 en 7/7 permanentie aanwezig zijn in ziekenhuizen van opgeleid personeel inzake seksueel geweld.

VKGZ 11. De slachtoffers van seksueel geweld moeten op de hoogte gebracht worden van de mogelijkheid om en te laten testen op seksueel overdraagbare aandoeningen.

VKGZ 12. Het is belangrijk om de noodzaak van medische attesten van seksueel geweld bij huisartsen en gynaecologen opnieuw te bekijken.

VKGZ 13. Huisartsen moeten zelf de gegevens en attesten ook bijhouden van slachtoffers van seksueel geweld.

VKGZ 14. De ziekteverzekering zou zich in bij de strafrechter steeds in de plaats moeten stellen van slachtoffers van seksueel geweld om de kosten van de preventieve medicatie tegen HIV zelf te kunnen verhalen via de gerechtskosten, zonder dat het slachtoffer dit zelf moet doen.

VKGZ 15. Het is belangrijk dat de noodzaak onderzocht wordt om ook *de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een meerderjarige* strafbaar te stellen (zie JUST 23).

VKGZ 16. Het is belangrijk dat het voorontwerp van wet voor een procedure tot spoedschorsing voor gezondheidswerkers die een bedreiging vormen voor het leven van de patiënt goedgekeurd wordt en zo snel mogelijk in werking treedt.

VKGZ 17. Het is noodzakelijk dat er een Belgisch onderzoek gebeurt over het seksueel grensoverschrijdend gedrag door hulpverleners en gezondheidswerkers.

VKGZ 18. Het is belangrijk dat er een onderzoek uitgevoerd wordt naar de mogelijkheid om een wijziging uit te voeren in de DNA-wetgeving om verdachten en daders van seksueel geweld te kunnen verplichten een DNA-test te ondergaan en zo te voorkomen dat slachtoffers een intensieve preventieve HIV-behandeling zouden moeten ondergaan.

VKGZ 19. Men dient de mogelijkheid tot gebruik van de alternatieve HIV-test te onderzoeken, om te kunnen gebruiken bij (vermoedelijke) daders van seksueel geweld.

E) Knelpunten en aanbevelingen voor Buitenlandse zaken, Ontwikkelingssamenwerking en Asiel:

BOA 1. Invoeren en/of evalueren en verbeteren van instrumenten voor de systematische opsporing van seksueel geweld bij asielzoek(st)ers

BOA 2. Invoeren van specifieke diensten voor de begeleiding en behandeling van (m/v) asielzoekers die het slachtoffer zijn van seksueel geweld en dit op lange termijn en in hun eigen taal

Ook bij de opvang van asielzoekers dient er preventie gevoerd te worden tegen seksueel geweld. Er zou een ontwikkeling moeten gebeuren van kwaliteitsstandaarden, opleiding en sensibilisering van het personeel. Daarnaast moet er een gecentraliseerd rapportagesysteem voor deze gevallen van seksueel geweld ontstaan, ook moet er budget vrijgemaakt worden voor techno preventieve maatregelen in de opvangcentra (vb. een groot aantal kamers kunnen niet op slot met een sleutel, de toegang tot het sanitair 's nachts is slecht verlicht,...). Er dienen samenwerkingsverbanden ontwikkeld te worden met externe verenigingen en diensten en preventieve voorlichtingen georganiseerd worden bij ondergebrachte vrouwen.

BOA 3. Invoeren en financieren van begeleidingsmaatregelen voor de preventie van seksueel geweld in de opvang van (m/v) asielzoekers.

BOA 4. Geweld tegen vrouwen, inclusief seksueel geweld, als prioritair thema opnemen in een aparte gender goal met betrekking tot het post-2015 kader.

De lichamelijke integriteit van vrouwen en meisjes op de vlucht is een belangrijk thema dat meer aandacht zou moeten krijgen. Het zou ingeschreven moeten worden in de opdracht van alle vredesmissies en seksuele misdrijven tegenover vrouwen en meisjes vanwege leden van deze missies (burgers of militairen) moet strafbaar gesteld worden en onder andere moeten de verantwoordelijken geresponsabiliseerd worden.

BOA 5. De lichamelijke integriteit van vrouwen en meisjes op de vlucht zou een prioriteit moeten worden.

BOA 6. Men moet bijdragen tot ontwikkelingsprogramma's en maatregelen die geweld op vrouwen kunnen voorkomen, verminderen en strafbaar stellen d.m.v. (onder andere): extra steun voor het verminderen van gender gebonden en seksueel geweld op vrouwen.

BOA 7. Steun aan de oprichting van verblijfs- en opvangcentra die vanuit een multidisciplinaire optiek werken met het oog op grotere zelfbeschikking van slachtoffers van seksueel geweld.

BOA 8. Steun aan en pleiten voor geboorteregistratie, met name in de Afrikaanse landen, omdat niet geregistreerde kinderen geen rechten kunnen doen gelden en geen hulp krijgen via de klassieke kanalen.

Daarnaast dient er ook rekening gehouden te worden met de verschillende aanbevelingen die voortvloeien uit het Belgische nationale actieplan (2013-2016) i.v.m. vrouwen, vrede en veiligheid. Oorlogen en gewapende conflicten hebben steeds een andere impact gehad op vrouwen dan op mannen. Terwijl mannen vaker rechtstreeks bij gewapende conflicten betrokken zijn, voelen vrouwen vaak het effect van gewapende conflicten zowel indirect, wegens moeilijke en onveilige omstandigheden veroorzaakt door oorlog, als direct, in de hoedanigheid van burgerslachtoffer. De Verenigde Naties (VN) stelden vast dat in hedendaagse conflicten tot bijna 90% van de slachtoffers burgers zijn. Het merendeel hiervan zijn vrouwen en kinderen. Ook de specifieke vormen van seksueel geweld die opduiken in oorlogssituaties maken hoofdzakelijk vrouwelijke slachtoffers.

Vrouwen voelen ook na het conflict de gevolgen vaak langer dan mannen. Ze worden immers niet of nauwelijks betrokken bij vredesbesprekingen en de voorbereiding van de wederopbouw. Op deze manier worden hun specifieke noden niet gehoord en wordt daar ook geen rekening mee gehouden. Bovendien houden de gevolgen van seksueel geweld tijdens conflictsituaties (verlies van eer en uitsluiting uit de gemeenschap, zwangerschap, gezondheidsproblemen, ...) niet op wanneer het conflict zelf wordt beëindigd. Nog erger is dat seksueel geweld ook na het conflict vaak gewoon blijft doorgaan en als het ware wordt 'genormaliseerd'.

Hierna focussen we op enkele aanbevelingen die specifiek werden geformuleerd i.v.m. seksueel geweld.

BOA 9. Men zou alle landen moeten oproepen om de meest ruime definitie van seksueel geweld, zoals vastgesteld door het Internationaal Strafhof, toe te passen.

BOA 10. Men zou op het politieke en operationele niveau prioriteit moeten geven aan de strijd tegen alle vormen van geweld tijdens en na gewapende conflicten, met bijzondere aandacht voor seksueel geweld.

BOA 11. Zowel in België en in de partnerlanden sensibiliseringsacties ondersteunen over het probleem van seksueel geweld voor, tijdens en na gewapende conflicten.

BOA 12. Initiatieven aanmoedigen die in derde landen de nationale wetgeving ter bestraffing van seksueel geweld helpen ontwikkelen en uitvoeren en die vrouwen en meisjes aanmoedigen klacht in te dienen in geval van seksueel geweld.

BOA 13. De staten aanmoedigen om de strijd tegen seksueel geweld te beschouwen als een verantwoordelijkheid eigen aan elke staat (ownership).

BOA 14. De initiatieven ondersteunen van internationale, Belgische en lokale NGO's die zich richten op de bescherming van vrouwen en die strijden tegen seksueel geweld, onder andere door een geïntegreerde aanpak van medische en psychosociale zorg, door sociaaleconomische herintegratie van de slachtoffers en door het aanbieden van bescherming en huisvesting.

BOA 15. Initiatieven aanmoedigen die in derde landen de nationale wetgeving ter bestraffing van seksueel geweld helpen ontwikkelen en uitvoeren en die vrouwen en meisjes aanmoedigen klacht in te dienen in geval van seksueel geweld.

Aanbevelingen

BOA 1. Invoeren en/of evalueren en verbeteren van instrumenten voor de systematische opsporing van seksueel geweld bij asielzoek(st)ers

BOA 2. Invoeren van specifieke diensten voor de begeleiding en behandeling van (m/v) asielzoekers die het slachtoffer zijn van seksueel geweld en dit op lange termijn en in hun eigen taal

BOA 3. Invoeren en financieren van begeleidingsmaatregelen voor de preventie van seksueel geweld in de opvang van (m/v) asielzoekers.

BOA 4. Geweld tegen vrouwen, inclusief seksueel geweld, als prioritair thema opnemen in een aparte gender goal met betrekking tot het post-2015 kader.

BOA 5. De lichamelijke integriteit van vrouwen en meisjes op de vlucht zou een prioriteit moeten worden.

BOA 6. Men moet bijdragen tot ontwikkelingsprogramma's en maatregelen die geweld op vrouwen kunnen voorkomen, verminderen en strafbaar stellen d.m.v. (onder andere): extra steun voor het verminderen van gender gebonden en seksueel geweld op vrouwen.

BOA 7. Steun aan de oprichting van verblijfs- en opvangcentra die vanuit een multidisciplinaire optiek werken met het oog op grotere zelfbeschikking van slachtoffers van seksueel geweld.

BOA 8. Steun aan en pleiten voor geboorteregistratie, met name in de Afrikaanse landen, omdat niet geregistreerde kinderen geen rechten kunnen doen gelden en geen hulp krijgen via de klassieke kanalen.

BOA 9. Men zou alle landen moeten oproepen om de meest ruime definitie van seksueel geweld, zoals vastgesteld door het Internationaal Strafhof, toe te passen.

BOA 10. Men zou op het politieke en operationele niveau prioriteit moeten geven aan de strijd tegen alle vormen van geweld tijdens en na gewapende conflicten, met bijzondere aandacht voor seksueel geweld.

BOA 11. Zowel in België en in de partnerlanden sensibiliseringsacties ondersteunen over het probleem van seksueel geweld voor, tijdens en na gewapende conflicten.

BOA 12. Initiatieven aanmoedigen die in derde landen de nationale wetgeving ter bestraffing van seksueel geweld helpen ontwikkelen en uitvoeren en die vrouwen en meisjes aanmoedigen klacht in te dienen in geval van seksueel geweld.

BOA 13. De staten aanmoedigen om de strijd tegen seksueel geweld te beschouwen als een verantwoordelijkheid eigen aan elke staat (ownership).

BOA 14. De initiatieven ondersteunen van internationale, Belgische en lokale NGO's die zich richten op de bescherming van vrouwen en die strijden tegen seksueel geweld, onder andere door een geïntegreerde aanpak van medische en psychosociale zorg, door sociaaleconomische herintegratie van de slachtoffers en door het aanbieden van bescherming en huisvesting.

BOA 15. Initiatieven aanmoedigen die in derde landen de nationale wetgeving ter bestrafing van seksueel geweld helpen ontwikkelen en uitvoeren en die vrouwen en meisjes aanmoedigen klacht in te dienen in geval van seksueel geweld.

F) Knelpunten en aanbevelingen voor de Gemeenschappen:

GEM 1. Alle initiatieven en beleidsmaatregelen die er zullen komen ten aanzien van seksueel geweld moeten beantwoorden aan de verplichtingen van CAHVIO (Ad Hoc Committee for preventing and combating violence against women and domestic violence).

1. WHO-richtlijnen²⁶

De World Health Organization heeft verschillende aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot het antwoorden op partnergeweld en seksueel geweld tegen vrouwen. Vrouwen die slachtoffer worden van seksueel geweld dienen onmiddellijke hulp te krijgen. Het is van groot belang dat ze opgevangen worden op een 'vrouwvriendelijke manier' (*women-centred care*). Het is belangrijk dat deze eerste hulp voldoet aan hun verwachtingen, maar toch de nodige afstand bewaart, waar nodig. De eerste lijn moet vooral bestaan uit het luisteren naar deze mensen en het geven van informatie, daarnaast is het wegwerken van de angst ook een cruciale functie. Men mag hier op geen enkele manier enige vorm van druk ervaren als slachtoffer. Men moet ook voldoende aandacht besteden aan de psychologische gevolgen die voortvloeien uit een misdrijf zoals verkrachting.

GEM 2. Er moet rekening gehouden worden met de verschillende aanbevelingen die door de World Health Organization geformuleerd worden met betrekking tot seksueel geweld tegen vrouwen.

2. Onderwijs

Er moet een blijvende ondersteuning gebeuren voor primaire preventie over seksueel gedrag van jongeren bijvoorbeeld op scholen. Primaire preventie zorgt voor de affectieve en seksuele opvoeding van jongeren, zoals bijvoorbeeld de initiatieven van SENSOA die de scholen en kinderen hulpmiddelen aanbiedt voor het opsporen, decoderen en hun reactie tegenover misbruik via verleiding, perversie en dus bijgevolg ook bijdraagt tot het vermijden van misdrijven.

GEM 3. De primaire preventie binnen scholen over gezond seksueel gedrag van jongeren is van groot belang en moet blijvend ondersteund en uitgebreid worden.

Alle professionelen die door hun werk in aanraking kunnen komen met slachtoffers van seksueel geweld dienen hier goed op voorbereid te zijn. Het is zeer belangrijk dat deze mensen over voldoende (basis)kennis beschikken om op een gepaste manier te kunnen handelen in deze gevallen. Het is zeer belangrijk dat in de opleidingen van al deze beroepscategorieën (verplegers, dokters, sociaal werkers, rechters, advocaten...) een basiskennis gedoceerd wordt i.v.m. seksueel geweld.

GEM 4. In alle opleidingen voor beroepen waar men in aanraking kan komen met slachtoffers van seksueel geweld dient een basismodule 'seksueel geweld' gedoceerd te worden.

²⁶ World Health Organization (2013). *Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines*.

3. Richtlijn minimumnormen slachtoffers

Bij de opvang van slachtoffers van seksueel geweld moet men rekening houden met de internationale verplichting die zullen voortvloeien uit artikel 22 van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers²⁷ om tijdig tot een individuele beoordeling van slachtoffers te komen om specifieke beschermingsbehoeften te bepalen. We benadrukken het belang van een snelle omzetting van deze Richtlijn naar wetgeving.

GEM 5. Het is belangrijk dat er een snelle omzetting gebeurt van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers naar wetgeving.

4. Eerstelijns hulpverlening

De aangiftebereidheid van slachtoffers van seksueel geweld ligt heel erg laag. Zelfs indien ze geen aangifte doen, merken we dat de termijn om met iemand over de feiten te spreken of om iemand in vertrouwen te nemen heel erg lang is (meer dan 2 à 3 jaar). Uit verschillende studies van het psychotraumacentrum van het Universitair Medisch Centrum van Utrecht en andere, merken we dat de gevolgen die zulk misdrijf met zich meebrengt vaak erg traumatisch zijn en zich voordoen op zowel psychologisch als neurobiologisch gebied. Dit kan ook vergeleken worden met gevolgen verbonden aan het post traumatische stresssyndroom. Slachtoffers doen vaak hun uiterste best doen om normaal te blijven leven en om de feiten te proberen vergeten. Het is zeer belangrijk dat slachtoffers kunnen starten aan hun verwerkingsproces, maar door het zwijgen merken we dat de traumatische gevolgen verergeren. Door de systematische onderdrukking van hun gevoelens verliezen slachtoffers vaak de controle en hun greep op het dagelijkse leven en blijven ze achter met een machteloos gevoel waar men het vertrouwen in zichzelf en andere mensen kwijt raakt. Slachtoffers van seksueel geweld kunnen terecht bij verschillende eerste hulplijnen inzake geweld. Het is belangrijk dat het personeel die deze eerste hulp verzorgen, ook specifiek in verband met seksueel geweld opgeleid (met inbegrip van de mogelijke worden zodat men kan focussen op de zaken die noodzakelijk zijn voor het correct kunnen uitvoeren van de SAS (bijvoorbeeld de 72-uren noodzaak om een lacht in te dienen voor de sporenanalyse) en de slachtoffers ook op een kwaliteitsvolle manier kunnen doorverwijzen. Deze opleidingen zouden gegeven moeten worden aan al het personeel van teleonthaal, 1712, SOS viol en andere.

GEM 6. Al het personeel van de eerstelijns hulpverlening zou een specifieke opleiding moeten krijgen over de mee te delen eerste informatie aan slachtoffers van seksueel geweld.

Bij sommige slachtoffers is deze reguliere eerstelijns hulpverlening echter niet voldoende en ook voor deze slachtoffers dient een oplossing gecreëerd te worden. In Nederland²⁸ bestaat er een netwerk van traumapsychologen die geconsulteerd kunnen bij het ervaren van een acuut psychotrauma (zoals verkrachting). Zij kunnen bijvoorbeeld per telefoon of via een chat het slachtoffer adviseren over welke hulp nodig of gewenst is; over verschillende to do's en to don't's.

²⁷Richtlijn 2012/29/EU van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ

²⁸ http://www.umcutrecht.nl/subsite/Psychotraumacentrum/Wat_biedt_het_centrum/Consultatie_en_advies.htm

Dit netwerk is ideaal om vragen te beantwoorden voor slachtoffers die in eerste instantie niet bij hun huisarts, de hulpverlening of politie terecht kunnen of willen.

GEM 7. Er dient een lijst van traumapsychologen (gespecialiseerd in seksueel geweld) te bestaan, die steeds bereikt kunnen worden door slachtoffers van seksueel geweld.

Het is belangrijk dat slachtoffers van seksueel geweld op alle momenten van de dag bij iemand terecht kunnen met hun verhaal. De telefonische eerstelijns hulpverlening zou dus ook verruimd moeten worden door 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 beschikbaar te zijn.

GEM 8. De telefonische eerstelijns hulpverlening moet verruimd worden naar 24/24 en 7/7 opvang.

5. Multidisciplinaire samenwerking

5.1. Slachtoffers

Voor slachtoffers van seksueel geweld is het belangrijk dat ze op één plaats terecht kunnen na de feiten. Het is daarom zeer belangrijk dat er een goede multidisciplinaire samenwerking ontwikkeld wordt tussen de verschillende actoren (politie, justitie, ziekenhuizen en hulpverlening) bij het doorlopen van de seksuele agressie set maar ook bij het geven van informatie en het verder doorverwijzen van slachtoffers.

GEM 9. Er dient een goede multidisciplinaire samenwerking ontwikkeld te worden om slachtoffers van seksueel geweld beter te kunnen helpen.

5.2. Daders

In opdracht van de Minister van Justitie en met de goedkeuring van de bevoegde Ministers van de Gemeenschappen en Gewesten, heeft de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid in 2011 de drie Samenwerkingsakkoorden (Vlaams-Waals-Brussel) inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel misbruik geëvalueerd. De evaluatie²⁹ had tot doel om mogelijke knelpunten in het opzet en de toepassing van de samenwerkingsakkoorden te identificeren. Meer bepaald zijn de volgende aspecten onderzocht: het opzet van de akkoorden en evoluties in het wettelijk kader, de rol van en de samenwerking tussen de verschillende actoren, de opvolging van de problematiek van seksuele delinquenten en het hulpverleningsaanbod.

GEM 10. Inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel geweld, dient men de aanbevelingen die voortvloeiden uit de evaluatie van de Dienst Strafrechtelijk Beleid (2011) van de verschillende samenwerkingsakkoorden verder op te volgen.

Het proefproject COSA is momenteel ingebed bij Justitie, maar aangezien het voornamelijk een hulpverleningsproject is voor daders van seksueel geweld (weliswaar bestaat er nog een band met justitie) lijkt het beter om dit naar de toekomst toe in te bedden in de gemeenschappen. Het is belangrijk om binnen de gemeenschappen te onderzoeken in hoeverre deze samenwerking tussen justitie en hulpverlening tot stand gebracht kan worden. Het blijft noodzakelijk om deze band aan te halen zodat de dader toch op de voeten gevolgd kan worden en op de vingers getikt kan worden bij een misstap.

²⁹ http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/EVA_SA_evaluatierapport_NL.pdf

GEM 11. Op termijn zou COSA ingebed moeten worden binnen de gemeenschappen maar de goede band met Justitie moet behouden blijven.

6. Aanbevelingen

GEM 1. Alle initiatieven en beleidsmaatregelen die er zullen komen ten aanzien van seksueel geweld moeten beantwoorden aan de verplichtingen van CAHVIO (Ad Hoc Committee for preventing and combating violence against women and domestic violence).

GEM 2. Er moet rekening gehouden worden met de verschillende aanbevelingen die door de World Health Organization geformuleerd worden met betrekking tot seksueel geweld tegen vrouwen.

GEM 3. De primaire preventie binnen scholen over gezond seksueel gedrag van jongeren is van groot belang en moet blijvend ondersteund en uitgebreid worden.

GEM 4. In alle opleidingen voor beroepen waar men in aanraking kan komen met slachtoffers van seksueel geweld dient een basismodule 'seksueel geweld' gedoceerd te worden.

GEM 5. Het is belangrijk dat er een snelle omzetting gebeurt van de Richtlijn minimumnormen voor slachtoffers naar wetgeving.

GEM 6. Al het personeel van de eerstelijns hulpverlening zou een specifieke opleiding moeten krijgen over de mee te delen eerste informatie aan slachtoffers van seksueel geweld.

GEM 7. Er dient een netwerk van traumapsychologen (gespecialiseerd in seksueel geweld) opgericht te worden, die steeds bereikt kunnen worden door slachtoffers van seksueel geweld.

GEM 8. De telefonische eerstelijns hulpverlening moet verruimd worden naar 24/24 en 7/7 opvang.

GEM 9. Er dient een goede multidisciplinaire samenwerking ontwikkeld te worden om slachtoffers van seksueel geweld beter te kunnen helpen.

GEM 10. Inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel geweld, dient men de aanbevelingen die voortvloeiden uit de evaluatie van de Dienst Strafrechtelijk Beleid (2011) van de verschillende samenwerkingsakkoorden verder op te volgen.

GEM 11. Op termijn zou COSA ingebed moeten worden binnen de gemeenschappen maar de goede band met Justitie moet behouden blijven.